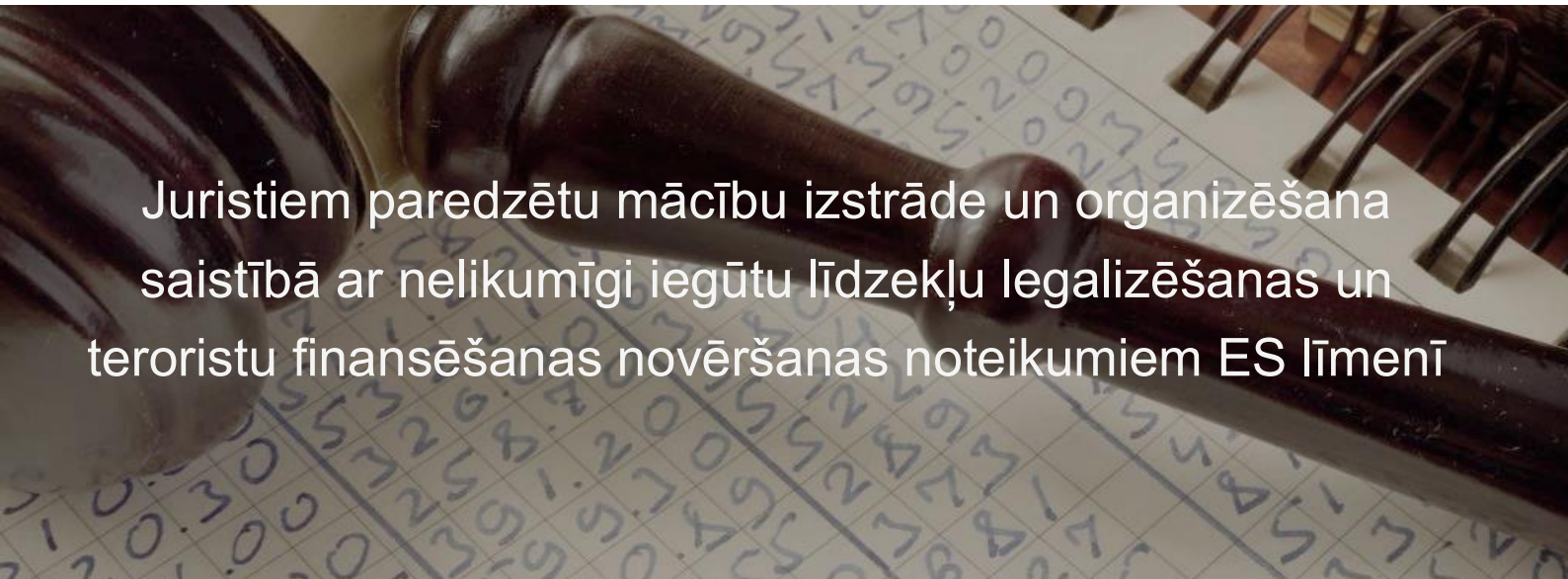

NILLN KONKURSS

JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018

Juristiem paredzētu mācību izstrāde un organizēšana saistībā ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas noteikumiem ES līmenī

LIETOTĀJU ROKASGRĀMATA

2021. gada 22. februāris

Atruna

Šī informācija ir sagatavota saskaņā ar līgumu, kas noslēgts ar Eiropas Savienību (atsauces numurs: JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018), un nevar tikt uzskatīta par Eiropas Komisijas oficiālu atzinumu. Ne Eiropas Komisija, ne personas, kuras rīkojas Komisijas vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

IZDEVĒJI

Eiropas Juristu fonds

Fluwelen Burgwal 58

2511 CJ — Hāga

Nīderlande

+31 612 990 818

www.elf-fae.eu

info@elf-fae.eu

Eiropas Advokatūru un juristu biedrību padome

Rue Joseph II, 40

1000 — Brisele

Beļģija

+32 2234 6510

www.ccbe.eu

info@ccbe.eu

Foto autortiesības (titullapa)

© Adobe stock

SATURA RĀDĪTĀJS

JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018	1
LIETOTĀJU ROKASGRĀMATA	1
IZDEVĒJI	2
LIETOTĀJU ROKASGRĀMATA	5
PRIEKŠVārds	5
IEVADS	6
DEFINĪCIJAS	7
<i>Kas ir nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana?</i>	<i>8</i>
<i>Kas ir teroristu finansēšana?</i>	<i>8</i>
<i>Vai uz juristiem attiecas ES NILL/TFN režīms un, ja jā, tad uz kādām darbībām?</i>	<i>9</i>
UZ RISKU BALSTĪTA PIEEJA	10
<i>Vispārīgi</i>	<i>10</i>
<i>Kā veikt riska novērtējumu</i>	<i>13</i>
<i>Uzņēmuma lielums</i>	<i>15</i>
KLIENTA UZTICAMĪBAS PĀRBAUDE (KUP)	15
<i>Ievads</i>	<i>15</i>
<i>Laiks</i>	<i>17</i>
<i>Līmenis</i>	<i>18</i>
<i>Paļaušanās uz trešām personām</i>	<i>24</i>
<i>Rakstiskas politikas, kontroles un procedūras</i>	<i>25</i>
<i>Uzskaites veikšana</i>	<i>26</i>
<i>Sabiedrības</i>	<i>27</i>
<i>Trasti</i>	<i>28</i>
FAKTISKIE ĪPAŠNIEKI	29
AUGSTA RISKĀ TREŠĀS VALSTIS	32
POLITISKI REDZAMAS PERSONAS (PRP)	33
ATTIECĪBAS AR KLIENTIEM BEZ TIEŠAS SASKARES	36
BRĪDINĀJUMA SIGNĀLI	36
TEHNOLOĢIJU IZMANTOŠANA	38
ZIŅOŠANAS PIENĀKUMI	39
<i>Ievads</i>	<i>39</i>
<i>Brīdināšana</i>	<i>40</i>

<i>“Zina vai tam ir aizdomas vai pamatots iemesls uzskatīt” — un vārdu vispārējā nozīme</i>	41
<i>“Noziedzīga darbība”</i>	42
DATU AIZSARDZĪBA	43
JURISTA UN KLIENTA SAZIŅAS KONFIDENCIALITĀTE	45
<i>Ievads</i>	45
<i>Eiropas judikatūra</i>	46
<i>Secinājumi</i>	47
PĀRROBEŽU JAUTĀJUMI	48
SANKCIJAS	49
<i>Ievads</i>	49
<i>Prasības attiecībā uz nodarījumu</i>	50
1. PIELIKUMS. AUGSTA RISKĀ TREŠO VALSTU SARAKSTS	51

LIETOTĀJU ROKASGRĀMATA

PRIEKŠVārds

Šī mācību rokasgrāmata (lietotāju rokasgrāmata) ir izstrādāta juristiem, kas piedalās ES līmeņa mācībās par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas (NILL/TFN) noteikumiem. Ir pieejama arī attiecīga rokasgrāmata (pasniedzēja rokasgrāmata) tiem, kas nodrošina apmācību.

Abas rokasgrāmatas ir tāda līguma priekšmeti, kura līguma slēgšanas tiesības Eiropas Komisija ir piešķirusi Eiropas Juristu fondam (*ELF*) un Eiropas Advokatūru un juristu biedrību padomei (*CCBE*) un kurš ir par “Juristiem paredzētu mācību izstrādi un organizēšanu saistībā ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas noteikumiem ES līmenī” (pakalpojumu līgums JUST/2018/JACC/PR/CRIM/0185).

Turpmāk ir aprakstīti Eiropas Komisijas mērķi, kas tika norādīti, izsludinot konkursu par šo līgumu:

“Līguma vispārējais mērķis ir sekmēt ES nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas (anti-money laundering — AML) / teroristu finansēšanas novēršanas (Counter Terrorist Financing — CTF) noteikumu galveno principu un konceptu izplatīšanu juristu vidū, nodrošināt saistītās mācības un uzlabot informētību. Līguma mērķis ir analizēt, noteikt un atbalstīt juristu vajadzības, palielinot viņu informētību par savu lomu un pienākumiem attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanu saskaņā ar direktīvu.

Konkrētais mērķis ir panākt, ka mācību programmā piedalās lielākais iespējamais juristu skaits Eiropas Savienībā. Konkrētāk, mācību pasākumi var palīdzēt juristiem labāk risināt šādus jautājumus:

- izprast attiecīgās AML/CTF saistības un tām piekļūt, noskaidrot, kādā veidā juristi un juristu uzņēmumi var tikt ļaunprātīgi izmantoti nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un teroristu finansēšanas kontekstā,*
- noskaidrot, kādas metodes juristi un juristu uzņēmumi var piemērot savā konkrētajā jurisdikcijā un saskaņā ar attiecīgajiem advokatūras noteikumiem, lai nodrošinātu, ka tiek ievēroti profesijas visaugstākie ētiskie standarti,*
- atklāt problēmas, kādas var rasties konkrētu noteikumu interpretācijā, ņemot vērā hipotētiskas un reālas tiesas procesa lietas un jo īpaši ņemot vērā darījumu attiecību ar saviem klientiem nepārtrauktību, kā arī citus apsvērumus.”*

Pirms mācību rokasgrāmatu izstrādes partneru konsorcijs izstrādāja mācību vajadzību novērtējumu (MVN) un mācību stratēģiju, pamatojoties uz atbildēm, kas sniegtas uz anketas jautājumiem par katras dalībvalsts pašreizējo praksi attiecībā uz juristiem paredzētām mācībām

par NILL/TFN noteikumiem ES līmenī. Anketu aizpildīja visas ES27 advokatūras, kas ir *CCBE* dalībnieces, un Apvienotā Karaliste.

Ir vērts atgādināt [pamatinformāciju par NILL/TFN direktīvām](#), jo tās ietekmē juristus. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana un teroristu finansēšana nopietni apdraud dzīvību un sabiedrību, radot vardarbību, veicinot turpmākas noziedzīgas darbības un apdraudot tiesiskuma pamatus. Ņemot vērā juristu lomu sabiedrībā un saistītos profesionālos un citus pienākumus un standartus, juristiem vienmēr ir jārikojas godprātīgi, jāaizstāv tiesiskums, un tie nedrīkst iesaistīties nevienā noziedzīgā darbībā. Tāpēc juristiem pastāvīgi jāapzinās draudi, ko rada noziedznieki, kuri cenšas ļaunprātīgi izmantot juridisko profesiju pārstāvjus, veicot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas darbības.

Juristiem un juridiskajiem uzņēmumiem ir jānodrošina, ka viņi zina un izpilda savus NILL/TFN pienākumus, kas izriet no:

- (i) juridiskās profesijas būtiskākajām ētikas normām, tostarp pamatpienākuma neatbalstīt vai neveicināt noziedzīgu darbību, kā arī no valsts tiesību aktiem un
- (ii) ES tiesību aktu prasībām.

Visiem juristiem ES ir jāpārzina un pastāvīgi jāizglītojas par attiecīgajiem juridiskajiem un ētiskajiem pienākumiem un riskiem, kas saistīti ar viņu prakses jomu un klientiem. Tas ir jo īpaši svarīgi tāpēc, ka noziedznieku veiktās NILL/TFN darbības strauji un pastāvīgi attīstās, kļūstot sarežģītākas. Informētība, modrība, brīdinājuma signālu rādītāju atpazīšana un piesardzība ir vislabākie līdzekļi, lai novērtētu situācijas, kas varētu radīt bažas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un teroristu finansēšanu.

Šīs rokasgrāmatas mērķis ir palīdzēt juristiem, kas piedalās mācībās par NILL/TFN, pilnībā izprast savus juridiskos un ētiskos pienākumus, kā arī viņu neaizsargātību pret riskiem, kas saistīti ar dalību NILL/TFN darbībās.

IEVADS

Katras dalībvalsts valsts NILL/TFN tiesību sistēmas pamatā ir [4. NILLN direktīva](#), kurā grozījumi izdarīti ar [5. NILLN direktīvu](#).

Šajā rokasgrāmatā izklāstītais mācību materiāls ir sagatavots, pamatojoties uz to, kas ir piemērojams un obligāts visiem juristiem visā ES, un tāpēc normatīvās atsauces būs uz 4. NILLN direktīvas noteikumiem, kurā grozījumi izdarīti ar 5. NILLN direktīvu, nevis uz valstu tiesību aktiem, kas daudziem juristiem varētu būt daudz zināmāki.

Tā kā NILL/TFN tiesību akti valsts līmenī tiek ieviesti, īstenojot direktīvas, katrā dalībvalstī īstenošana var atšķirties. Tomēr visām dalībvalstīm obligāti ir jāievēro direktīvas noteikumi. Šī rokasgrāmata ir izstrādāta tā, lai to varētu viegli pielāgot dažādu dalībvalstu vietējam kontekstam.

Paredzēts, ka, šajā rokasgrāmatā rūpīgi atsaucoties uz 4. NILLN direktīvas pantiem (ar grozījumiem, kā minēts iepriekš), lietotājiem būs viegli identificēt vietējo kontekstu. Visos gadījumos, kad tiek pieminēta 4. NILLN direktīva, tā vienmēr būs redakcija, kas grozīta ar 5. direktīvu, un šajā rokasgrāmatā tā tiek saukta par “direktīvu”.

Turklāt būtu jāņem vērā arī valsts līmeņa riska novērtējumu konteksts un saturs, jo apstākļi, kas ir pamatā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas riskiem, dažādās dalībvalstīs būs atšķirīgi. Finanšu darījumu darba grupa (*FATF*) uztur [valsts līmeņa riska novērtējumu reģistru](#). Tā kā pastāv šādas valstu atšķirības, šādi riska novērtējumi nav iekļauti šajā lietotāju rokasgrāmatā.

ES noteikumi ir valstu īstenošanas noteikumu pamatā, un, ja rodas kāda pretruna attiecībā uz piemērojamajiem noteikumiem, ES noteikumi prevalē. Šīs rokasgrāmatas mērķis ir arī uzsvērt, ka NILL/TFN režīms ir ES mēroga sistēma ar kopīgiem pienākumiem juristiem ES, un nodrošināt juridisko noteiktību attiecībā uz to. Tomēr šī rokasgrāmatā jāizmanto kopā ar valsts tiesību aktiem, kas, piemēram, bieži vien var pārsniegt direktīvā noteiktos minimālos standartus.

Ir trīs izdevumi, kuri ir bijuši noderīgi šīs rokasgrāmatas sagatavošanā un kuru materiāls ir izmantots kā atsaucē datu avots:

- (1) “Juristu rokasgrāmatā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas atklāšanu un novēršanu” (*“A lawyer’s guide to detecting and preventing money laundering”*), ko 2014. gadā publicējusi CCBE, Starptautiskā advokātu asociācija (*IBA*) un Amerikas Advokātu asociācija (*ABA*);
- (2) “Pamtnostādnes juridisko profesiju pārstāvjiem par riskā balstītu pieeju” (*“Guidance for a risk-based approach for legal professionals”*), kuras 2019. gadā publicējusi Finanšu darījumu darba grupa;
- (3) Tieslietu nozares interešu grupas 2020. gada izdevums “Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas norādījumi tieslietu nozarei” (*“Legal Sector Affinity Group Anti-Money Laundering Guidance for the Legal Sector”*).

Visi trīs izdevumi ir ļoti lietderīgi, lai gan pirmās divas rokasgrāmatas tika publicētas, neņemot vērā spēkā esošo Eiropas tiesību aktu īpašo sistēmu. To mērķauditorija ir juristi visā pasaulē, un tajās aplūkoti būtiskie principi. Turklāt pirmā rokasgrāmatā (*CCBE, IBA, ABA*) tagad ir dažus gadus veca, un daži pamata apstākļi var būt ir mainījušies. Kas attiecas uz Apvienotās Karalistes norādījumiem, tie tika publicēti pirms Apvienotā Karaliste izstāšanās no ES, kad tā vēl bija pārejas periodā.

DEFINĪCIJAS

Jēdzienu “NILL/TFN” nevar izprast, nesaprotot, kā tā galvenās sastāvdaļas ir definētas ES tiesību aktos.

Kas ir nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana?

Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana un teroristu finansēšana direktīvā ir definēta kā turpmāk norādītā virkne darbību.

1. pants

3. Šajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu tiek uzskatīta šāda rīcība, ja tā izdarīta ar nodomu:

a) īpašuma konversija vai nodošana, zinot, ka šāds īpašums ir iegūts noziedzīgā darbībā vai piedaloties šādā darbībā, lai slēptu vai maskētu šā īpašuma nelikumīgo izcelsmi vai lai palīdzētu jebkurai personai, kas ir iesaistīta šādas darbības pasūtīšanā, izvairīties no minētās personas rīcības juridiskajām sekām;

b) īpašuma patiesās būtības, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, aprites, tiesību uz to slēpšana vai maskēšana vai īpašuma piederības slēpšana vai maskēšana, zinot, ka šāds īpašums iegūts noziedzīgā darbībā vai piedaloties šādā darbībā;

c) īpašuma iegūšana, valdījums vai lietošana, tā saņemšanas laikā zinot, ka šāds īpašums iegūts noziedzīgā darbībā vai piedaloties šādā darbībā;

d) piedalīšanās kādā no darbībām, kas minētas a), b) un c) apakšpunktā, apvienošanās minēto darbību izdarīšanai, izdarīšanas mēģinājums, palīdzība to veikšanā, pamudināšana uz tām, padomu došana vai izpildes atvieglošana.

4. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana tiek uzskatīta par tādu pat tad, ja darbības, kuras radījušas īpašumu, kas jālegalizē, veiktas citas dalībvalsts vai trešās valsts teritorijā.

5. Šajā direktīvā "teroristu finansēšana" nozīmē finanšu līdzekļu nodrošināšanu vai vākšanu jebkādā veidā, tieši vai netieši, ar nodomu, ka tie jāizmanto, vai apzinoties, ka tos izmantos, pilnībā vai daļēji, lai veiktu jebkuru nodarījumu Padomes Pamatlēmuma 2002/475/TI 1.–4. panta nozīmē.

6. Apzināšanos, nodomu vai motīvu, kas ir 3. un 5. punktā minēto darbību sastāvdaļa, var konstatēt, pamatojoties uz objektīviem faktiskiem apstākļiem.

Direktīvas 1. panta 3. punkta d) apakšpunkts ir īpaši svarīgs, jo juristam kā padomdevējam ir jāizvairās no kļūmēm, kas atbalsta vai sekmē noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Kā izklāstīts turpmāk, ir vairāki pasākumi, ko jurists var veikt un ko tam būtu jāveic, lai to nepieļautu.

Kas ir teroristu finansēšana?

Teroristu finansēšana ir definēta 1. panta 5. punktā saskaņā ar nodarījumiem, kas savukārt ir definēti citā ES lēmumā — Padomes Pamatlēmumā 2002/475/TI. Šis pamatlēmums tika grozīts ar turpmāku lēmumu (2008/919/TI) un tagad ir aizstāts ar [Direktīvu \(ES\) 2017/541](#) par terorisma apkarošanu.

Būtībā teroristu nodarījums, kā minēts 1. panta 5. punktā, ir objektīvu elementu (piemēram, slepkavība, miesas bojājumu nodarīšana, ķīlnieku sagrābšana, izspiešana, uzbrukumu veikšana vai draudi veikt jebkuru iepriekšminēto darbību utt.) un subjektīvu elementu (piemēram, darbības, kas veiktas ar nolūku nopietni iebiedēt iedzīvotājus, destabilizēt vai iznīcināt valsts vai starptautiskas organizācijas struktūras vai likt valdībai atturēties no darbību veikšanas) kombinācija.

Teroristu finansēšana ir līdzekļu nodrošināšana vai vākšana ar nolūku veikt terora aktus, ko veic vai nu teroristu organizācijas, vai arī fiziskas personas, kas darbojas atsevišķi vai mazos tīklos.

Juristiem būtu jāzina, ka teroristu finansēšana var ietvert līdzekļus no likumīgiem vai nelikumīgiem avotiem, sākot no personas ziedojumiem līdz tādā noziedzīgā darbībā gūtiem ieņēmumiem kā narkotiku tirdzniecība, izspiešana vai cilvēku tirdzniecība. Tā var tikt veikta arī no līdzekļiem, kas iegūti, novirzot vai izmantojot dabas resursus.

Noziedzīgiem mērķiem izmantojamo likumīgo līdzekļu saņēmēja slēpšana būtībā ir nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana pretējā virzienā.

Vai uz juristiem attiecas ES NILL/TFN režīms un, ja jā, tad uz kādām darbībām?

Direktīvas 2. pantā ir konkrēti minēts, ka tā ir piemērojama neatkarīgiem juridisko profesiju pārstāvjiem. Tajā ir minētas arī konkrētās darbības, uz kurām attiecas direktīva (2. panta 1. punkta 3. apakšpunkta b) punkts).

2. pants

1. Šo direktīvu piemēro šādiem atbildīgajiem subjektiem:

(..)

3) šādām fiziskām vai juridiskām personām, kas darbojas, lai veiktu savu profesionālo darbību:

a) revidentiem, ārštata grāmatvežiem un nodokļu konsultantiem, un jebkurai citai personai, kura apņemas tieši vai ar citu tādu personu starpniecību, kuras saistītas ar minēto citu personu, sniegt materiālu atbalstu, palīdzību vai konsultācijas nodokļu jautājumos kā pamatdarbību vai profesionālo darbību;

b) notāriem un citiem neatkarīgiem juridisko profesiju pārstāvjiem, ja tie piedalās — vai nu darbojoties savu klientu vārdā un labā jebkādā finanšu vai nekustamā īpašuma darījumā, vai palīdzot darījumu plānošanā vai veikšanā sava klienta labā attiecībā uz:

i) nekustama īpašuma vai saimniecisku vienību pirkšanu un pārdošanu;

ii) klienta naudas, vērtspapīru vai citu aktīvu pārvaldīšanu;

iii) banku, krājkontu vai vērtspapīru kontu atvēršanu vai pārvaldīšanu;

iv) to ieguldījumu veikšanu, kas vajadzīgi uzņēmumu izveidošanai, vadīšanai vai pārvaldīšanai;

v) trastu, uzņēmumu, fondu vai līdzīgu struktūru izveidošanu, vadīšanu vai pārvaldīšanu;

Tāpēc direktīvā uzskaitītie pienākumi attiecas uz “neatkarīgiem juridisko profesiju pārstāvjiem”, kas veic darbības, kuras uzskaitītas iepriekš 2. panta 1. punkta 3. apakšpunkta b) punkta i)–v) apakšpunktā un kuras tiek uzskatītas par tādām, kas pakļautas nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas riskam, un tas nozīmē, ka direktīvā uzskaitītie pienākumi neattiecas uz tiem juristiem, kuri veic tikai tādus darbus, kas nav uzskaitīti 2. panta 1. punkta 3. apakšpunkta b) punkta i)–v) apakšpunktā, piemēram, tiesvedību vai varbūt dažu štata juristu vai publiskā sektora iestāžu labā strādājošu juristu darbu. Piemēram, štata jurists var strādāt bankā un pati banka ir atbildīgais subjekts.

Ir arī citu profesiju pārstāvji, kas nav iekļauti iepriekš minētajā definīcijā, bet kuriem arī piemēro direktīvas pienākumus saskaņā ar 2. pantu, piemēram, nodokļu konsultantiem “un jebkurai citai personai, kura apņemas tieši vai ar citu tādu personu starpniecību, kuras saistītas ar minēto citu personu, sniegt materiālu atbalstu, palīdzību vai konsultācijas nodokļu jautājumos kā pamatdarbību vai profesionālo darbību”, un trasta vai uzņēmuma pakalpojumu sniedzējiem. Juristam, kas sniedz minētos pakalpojumus, arī tiktu piemēroti direktīvas pienākumi.

Uz juristu, kuru nodarbina juridiska persona, konkrēti attiecas direktīvas 46. panta 1. punkts, kurā teikts, ka direktīvas pienākumus piemēro juridiskajai personai:

46. panta 1. punkts

Ja fiziska persona, kas pieder pie kādas no 2. panta 1) punkta 3) apakšpunktā uzskaitītajām kategorijām, veic profesionālo darbību kā kādas juridiskas personas darbinieks, šīs iedaļas pienākumi ir piemērojami minētajai juridiskajai personai, nevis fiziskajai personai.

Attiecīgā gadījumā turpmāk tekstā īpašiem NILL/TFN noteikumiem tiks sniegtas papildu definīcijas.

UZ RISKU BALSTĪTA PIEEJA

Vispārīgi

Uz 4. NILLN direktīvā paredzētajiem jurista pienākumiem attiecas uz risku balstīta pieeja, kas ir svarīgs princips ES NILLN tiesību aktos, kurš jāievēro, nosakot nepieciešamo darbību darbības jomu un apjomu.

Būtībā uz risku balstīta pieeja nozīmē, ka juristiem būtu jāidentificē, jānovērtē un jāizprot ar NILL/TF saistītie riski, kuriem viņi ir pakļauti, un, pamatojoties uz noteiktajiem riskiem un to apjomu, efektīvi un iedarbīgi jāveic nepieciešamie NILL/TFN pasākumi, lai mazinātu un pārvaldītu riskus. Īsumā, vajadzētu būt mērķtiecīgai pieejai, kas vērsta uz riska faktoriem.

Šāda pieeja nodrošina:

- ka resursi tiek piešķirti tur, kur riski ir lielāki;
- atbildības nodrošināšanas izmaksu un sloga klientiem samazināšanu;

- lielāku elastību reaģēšanā uz jauniem riskiem, kad mainās NILL/TF metodes;

Direktīvā saistītais galvenais noteikums ir 8. pants.

8. pants

1. Dalībvalstis nodrošina, ka atbildīgie subjekti veic attiecīgus pasākumus, lai identificētu un izvērtētu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas riskus, ņemot vērā riska faktorus, tostarp tādus, kas saistīti ar to klientiem, valstīm vai ģeogrāfiskajām zonām, produktiem, pakalpojumiem, darījumiem vai piegādes kanāliem. Minētie pasākumi ir samērīgi ar atbildīgo subjektu būtību un lielumu.

2. Šā panta 1. punktā minētos riska izvērtējumus dokumentē, regulāri atjaunina un dara pieejamus attiecīgajām kompetentajām iestādēm un attiecīgajām pašregulējuma struktūrām. Kompetentās iestādes var nolemt, ka atsevišķi dokumentēti riska izvērtējumi nav vajadzīgi, ja konkrētais nozarei raksturīgais risks ir skaidrs un saprotams.

3. Dalībvalstis nodrošina, ka atbildīgajiem subjektiem ir izstrādāta politika, kontrole un procedūras, kā mazināt un efektīvi pārvaldīt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas riskus, kas identificēti Savienības, dalībvalsts un atbildīgā subjekta līmenī. Minētā politika, kontrole un procedūras ir samērīgas ar atbildīgo subjektu būtību un lielumu.

4. Politika, kontrole un procedūras, kas minētas 3. punktā, ietver:

a) iekšējās politikas, kontroles un procedūru izstrādi, tostarp modeļu riska pārvaldības praksi, klienta uzticamības pārbaudes, ziņošanu, informācijas uzglabāšanu, iekšējo kontroli, atbilstības pārvaldību, tostarp, ja tas ir lietderīgi, ņemot vērā darījumdarbības apmēru un būtību, atbilstības uzraudzības amatpersonas iecelšanu vadības līmenī, un darbinieku pārbaudes;

b) ja tas ir lietderīgi, ņemot vērā darījumdarbības apmēru un būtību, neatkarīgu revīzijas funkciju, lai pārbaudītu a) punktā minēto iekšējo politiku, kontroli un procedūras.

5. Dalībvalstis pieprasa atbildīgajiem subjektiem saņemt savas augstākās vadības apstiprinājumu politikai, kontrolei un procedūrām, ko tie ievieš un vajadzības gadījumā pārrauga un pastiprina veiktos pasākumus.

No šā noteikuma izriet, ka juristiem:

- jāveic atbilstīgi pasākumi, lai identificētu, novērtētu un izprastu NILL/TF riskus, ar kuriem viņu juridiskie uzņēmumi saskaras, un
- jābūt dokumentētai politikai, kontrolei un procedūrām, kas nodrošina, ka juridiskais uzņēmums efektīvi pārvalda, pārrauga un mazina dažādus identificētos riskus, un kas aptver vismaz 8. panta 4. punkta a) apakšpunktā minētos elementus.

Riska novērtējums jāveic ne tikai visas prakses līmenī, bet arī katra klienta un katra klienta izvirzītā jautājuma līmenī. Attiecībā uz praksi kopumā tādi elementi kā juridiskā uzņēmuma klienta demogrāfiskais stāvoklis un pakalpojumu veids ir tipiski riska faktori, un, ja šie faktori būtiski mainās, jāveic risku pārskatīšana.

Visā NILL/TFN procesā ir ļoti svarīgi veikt: iepriekš minēto politiku un procedūru, pieņemto lēmumu, aizdomu un atklājumu, kā arī attiecīgo dokumentu un sarunu uzskaiti.

Direktīvas 46. panta 1. punktā dalībvalstīm ir noteikti papildu pienākumi attiecībā uz juridiskajā uzņēmumā nodarbinātajiem darbiniekiem — viņiem ir jābūt informētiem par uzņēmuma politikām, tajā skaitā par datu aizsardzību, un viņiem ir jābūt apmācītiem par NILL/TFN.

46. pants

1. Dalībvalstis prasa, lai atbildīgie subjekti veiktu pasākumus, kas ir samērīgi ar to risku, būtību un apmēru, tā lai to darbinieki būtu informēti par noteikumiem, kas pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, tostarp attiecīgajām datu aizsardzības prasībām.

Minētie pasākumi ietver to darbinieku piedalīšanos īpašās pastāvīgās mācību programmās, lai palīdzētu viņiem atpazīt iespējamās ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vai teroristu finansēšanu saistītas darbības un dotu viņiem norādījumus, kā rīkoties šādos gadījumos.

Juristi uz risku balstītu pieeju var efektīvi īstenot, izmantojot noteiktas procedūras. Tas viss tiks sīkāk izskaidrots turpmākajās lappusēs, bet vispārīgi kā kopsavilkumu to var norādīt ar turpmāk norādītajām aizzīmēm.

Piemērs

Klienta uzņemšanas procedūra

- Savlaicīga katra klienta identitātes noteikšana un pārbaude (jo īpaši, ja mainās klienta identitāte).
- Faktiskā īpašnieka identificēšana un saprātīgi pasākumi, ko veic, lai pārbaudītu tā identitāti.
- Izpratne par klienta apstākļiem un uzņēmējdarbību atkarībā no sniedzamo pakalpojumu veida, apjoma un laika. Šo informāciju var iegūt no klientiem parastā norādījumu sniegšanas gaitā.

Kad tiek apsvērts, vai pieņemt klientu

- Pēc klienta uzņemšanas procedūras pabeigšanas atbilst, vai pastāv risks, ka jurists, palīdzot klientam, varētu izdarīt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas galveno nodarījumu.

- Riska novērtējuma veikšana attiecībā uz visiem esošajiem brīdinājuma signāliem, un paskaidrojumu pieprasīšana no klienta, tajā skaitā par identitātes pārbaudi, lai izlemtu, vai virzīties tālāk vai turpināt darbu.

Klienta pastāvīga uzraudzība

- Pastāvīga klienta profila uzraudzība attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas pazīmēm, jo īpaši, ja klients ir politiski redzama persona (PRP) vai no augstāka riska valsts.
- Uz risku balstītas pieejas pieņemšana nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas risku izvērtēšanai atbilstīgi klientam, juridiskā pakalpojuma veidam, līdzekļiem un klienta jurista izvēlei.

Kā veikt riska novērtējumu

Veicot prakses riska novērtējumu, juristiem iesaka ņemt vērā:

- informāciju par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas riskiem, ko sniegusi valsts uzraudzības iestāde, kā arī pašu veikto riska novērtējumu;
- riska faktoros, kas saistīti ar:
 - klientiem, piemēram, vai praksei ir stabila klientūra (mazāka riska iespējamība) vai liela klientu mainība (lielāka riska iespējamība); to, kurās nozarēs tie darbojas (piemēram, nekustamā īpašuma vai ieroču ražošanas nozarē var būt lielāka riska iespējamība); un klientiem ar lieliem naudas apgrozījuma darījumiem (lielāka varbūtība vai risks);
 - valstīm vai reģioniem, kuros prakse darbojas — skatīt turpmāk sadaļu par augsta riska trešām valstīm;
 - produktiem vai pakalpojumiem, piemēram, vai prakse ir iesaistīta tādas palīdzības sniegšanā klientiem, kas saistīta ar nekustamā īpašuma darījumiem, trastu, uzņēmumu un labdarības organizāciju izveidi vai pārvaldību (tas viss rada lielāku risku);
 - darījumiem — skatīt piemērus iepriekšējā aizzīmē;
 - piegādes kanāliem, piemēram, skaidras naudas maksājumiem;
- visu to jautājumu būtību, kas radušies iepriekšējos prakses sagatavotajos ziņojumos par aizdomīgiem darījumiem;

- apsvērumus, kas ietverti:
 - valsts līmeņa riska novērtējumā, *FATF* savstarpējos novērtējumos vai publiski pieejamos materiālos par riskiem valstīs, kurās prakse darbojas;
 - ES pārvalstiska līmeņa riska novērtējumā;
 - citos materiālos, piemēram, avīžrakstos, kuros uzsvērti jautājumi, kas varētu būt radušies konkrētās jurisdikcijās.

Kad riski ir novērtēti, būtu jāpievēršas riska mazināšanas faktoriem vai saprātīgiem kontroles pasākumiem, ko var īstenot, lai pārvaldītu riskus un mazinātu to nozīmi līdz samērīgam un pieņemamam līmenim, kur tas iespējams (ja to nozīmi nevar samazināt līdz minētajam līmenim, juristam būtu jāapsver iespēja šo lietu tālāk neturpināt). Ir vairāki iespējamie risku mazinošie faktori, kurus attiecīgos gadījumos var uzskatīt par politiku, piemēram:

- līdzekļu izcelsmes pārbaude augstāka riska gadījumos;
- aizliegums izmantot prakses klienta kontu, ja netiek izmantoti pievienotie juridiskie pakalpojumi;
- skaidras naudas maksājumu ierobežošana, piemēram, līdz noteiktai robežvērtībai gan birojā, gan bankas kontā;
- sekošana līdz jaunākajām problēmām;
- turpmākas izmeklēšanas veikšana, ja klients vienkārši pieprasa praksei uzņemties juridiskas personas izveides mehāniskos aspektus, nelūdzot juridisku konsultāciju par juridiskās personas struktūras piemērotību.

Tomēr visas prakses riska novērtējums ir nošķirts no konkrētā gadījuma riska novērtējuma. Neatkarīgi no prakses riska novērtējuma katram atsevišķam darījumam, uz kuru attiecas direktīvas 2. panta 1. punkta 3. apakšpunkta b) punkta i)–v) apakšpunkta darbības joma, kā minēts iepriekš, būtu jāveic riska novērtējums, ņemot vērā:

- darījuma vai darījumu attiecību mērķi;
- klienta veikto darījumu apjomu;
- darījumu attiecību regularitāti vai ilgumu.

Daudzi no riskiem, kas identificēti visas prakses novērtējumā, var būt būtiski konkrēta darījuma gadījumā, un tāpēc tos vēlreiz neatkārt.

Parasti juridisko uzņēmumu (neatkarīgi no lieluma) galveno atbildīgo personu un vadītāju iesaistīšanās NILL/TFN ir svarīgs uz risku balstītas pieejas piemērošanas aspekts, jo šāda iesaistīšanās nostiprina atbilstības kultūru, nodrošinot, ka darbinieki ievēro politikas, procedūras un procesus, kas paredzēti efektīvai risku pārvaldībai.

Uzņēmuma lielums

Juristiem, kas darbojas nelielā vai vienas personas praksē, var būt nepieciešama atšķirīga pieeja viņu juridisko uzņēmumu riska novērtējumam, jo viņiem, visticamāk, būs mazāk resursu, ko atvēlēt, nekā lielākiem uzņēmumiem.

Būtu jāizvērtē, kādus resursus varētu samērīgi atvēlēt tam, lai ieviestu un pārvaldītu atbilstoši izstrādātu riska novērtējumu.

Parasti individuāli praktizējošam speciālistam netiek prasīts veltīt tikpat daudz resursu kā lielam uzņēmumam, bet individuāli praktizējošam speciālistam vajadzētu izstrādāt piemērotas sistēmas un kontroles ar novērtējumu, kas atbilst viņa prakses apmēram un raksturam un klientu profilam.

Maziem uzņēmumiem, kas lielākoties apkalpo vietējos klientus un zema riska klientus, parasti netiek pieprasīts atvēlēt daudz laika riska novērtējumu veikšanai.

Individuāli praktizējošiem speciālistiem varētu būtu saprātīgāk riska novērtējumu balstīt uz publiski pieejamiem dokumentiem un klienta sniegto informāciju nekā lielam juridiskam uzņēmumam, kuram ir daudzveidīga klientūra ar dažādiem riska profiliem.

Tomēr, ja avots ir publisks reģistrs vai klients, vienmēr pastāv potenciāls risks saistībā ar informācijas pareizību. Noziedznieki var uzskatīt, ka individuāli praktizējoši speciālisti un nelieli uzņēmumi ir vieglāks mērķis nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšanai nekā lieli juridiskie biroji. Tāpēc daudzās jurisdikcijās un praksēs juridisko profesiju pārstāvjiem tiek pieprasīts veikt riska novērtējumu gan savai praksei kopumā, gan arī visiem jaunajiem klientiem un esošajiem klientiem, kuri iesaistīti konkrētos vienreizējos darījumos. Uzsvars jāliek uz to, lai tiktu veikts šāds uz risku balstīts novērtējums.

Piemēram, attiecībā uz uzņēmuma lielumu būtisks faktors, kas jāņem vērā, ir tas, vai klients un ierosinātais uzdevums konkrētajam juridiskās profesijas pārstāvim šķiet neparasts, riskants vai aizdomīgs. Šis faktors vienmēr jāapsver jurista prakses kontekstā, kā arī saistībā ar juridiskajiem, profesionālajiem un ētiskajiem pienākumiem prakses jurisdikcijā(-ās).

KLIENTA UZTICAMĪBAS PĀRBAUDE (KUP)

Ievads

KUP ietver turpmāk minētās darbības (sīkāk izklāstītas turpmāk), ņemot vērā to, ka jums ir labākas iespējas identificēt aizdomīgus darījumus, ja zināt savu klientu un saprotat viņa sniegto norādījumu pamatojumu:

- jums jāidentificē klients un jāpārbauda tā identitāte, ja vien klienta identitāte jums jau nav zināma;
- jums jāidentificē, kurš ir faktiskais īpašnieks, ja tas nav klients, un jāveic saprātīgi pasākumi, lai pārbaudītu tā identitāti; un
- jums jānovērtē un attiecīgā gadījumā jāiegūst informācija par darījumu attiecību mērķi un paredzamo būtību vai gadījuma raksturu.

Apstākļi, kādos jāveic KUP, ir uzskaitīti direktīvas 11. pantā.

11. pants

Dalībvalstis nodrošina, lai atbildīgie subjekti klienta uzticamības pārbaudes pasākumus piemērotu šādos apstākļos:

- a) nodibinot darījuma attiecības;
- b) veicot gadījuma rakstura darījumu:
 - i) kura apmērs ir EUR 15 000 vai vairāk, neatkarīgi no tā, vai minētais darījums tiek veikts ar vienu operāciju vai ar vairākām operācijām, kas, iespējams, ir saistītas; vai
 - ii) kurš ir līdzekļu pārvedums, kā definēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2015/847 (12) 3. panta 9) punktā, un pārsniedz EUR 1000;
- c) attiecībā uz personām, kuras tirgojas ar precēm — veicot gadījuma rakstura darījumus skaidrā naudā, kuru apmērs ir EUR 10 000 vai vairāk, neatkarīgi no tā, vai darījums tiek veikts ar vienu operāciju vai ar vairākām operācijām, kuras, iespējams, ir saistītas;
- d) attiecībā uz azartspēļu pakalpojumu sniedzējiem — saistībā ar laimestu iekasēšanu, azartspēļu likmēm vai abiem minētajiem — veicot darījumus, kuru apmērs ir EUR 2000 vai vairāk, neatkarīgi no tā, vai darījums tiek veikts ar vienu operāciju vai ar vairākām operācijām, kuras, iespējams, ir saistītas;
- e) ja pastāv aizdomas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vai teroristu finansēšanu, neatkarīgi no izņēmumiem, atbrīvojumiem vai robežvērtības;
- f) ja pastāv šaubas par iepriekš iegūtu klienta identifikācijas datu ticamību vai atbilstību.

Pilns KUP pasākumu apraksts ir ietverts 13. pantā.

13. pants

1. Klienta uzticamības pārbaudes pasākumi ietver:

- a) klienta identifikāciju un klienta identitātes pārbaudi, pamatojoties uz dokumentiem, ziņām vai informāciju, kas iegūta no uzticama un neatkarīga avota, tostarp, ja tādi ir pieejami, elektroniskiem identifikācijas līdzekļiem, attiecīgiem uzticamības pakalpojumiem, kā noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 910/2014 (14), vai jebkuriem citiem drošiem,

attālinātiem vai elektroniskiem identifikācijas procesiem, kurus reglamentē, ir atzinušas, apstiprinājušas vai pieņēmušas attiecīgās valsts iestādes;

b) faktiskā īpašnieka identifikāciju un saprātīgu pasākumu veikšanu, lai pārbaudītu minētās personas identitāti tā, lai atbildīgais subjekts ir pārliecināts, ka tas zina, kas ir faktiskais īpašnieks, tostarp attiecībā uz juridiskām personām, trastiem un līdzīgiem juridiskiem veidojumiem, piemērojot saprātīgus pasākumus, lai saprastu klienta īpašumtiesību un kontroles struktūru. Ja identificētais faktiskais īpašnieks ieņem augstākās vadības amatu, kā minēts 3. panta 6. punkta a) apakšpunkta ii) punktā, atbildīgie subjekti veic pasākumus, kādi saprātīgi nepieciešami, lai pārbaudītu tās fiziskās personas identitāti, kura ieņem augstākās vadības amatu, un glabā ierakstus par īstenotajiem pasākumiem, kā arī jebkādām grūtībām, kādas radās pārbaudes procesā;

c) informācijas novērtēšanu un, vajadzības gadījumā, iegūšanu par darījumu attiecību mērķi un paredzamo būtību;

d) darījumu attiecību pastāvīgas pārraudzības veikšana, tostarp tādas pārbaudes veikšana, kas apstiprina, ka minēto attiecību gaitā slēgti darījumi tiek veikti saskaņā ar atbildīgā subjekta rīcībā esošo informāciju par klientu, darījumdarbību un riska profilu, tostarp, ja vajadzīgs, par līdzekļu izcelsmi, kā arī attiecīgo dokumentu, datu vai informācijas regulāras atjaunošanas nodrošināšana.

Īstenojot pirmās daļas a) un b) apakšpunktā minētos pasākumus, atbildīgie subjekti arī pārbauda, vai ikviena persona, kas vēlas veikt darbības klienta uzdevumā, ir pilnvarota to darīt, un identificē minēto personu un pārbauda tās identitāti.

Pēdējais elements, kas jāmin šajā kontekstā, ir tas, ka “darījumu attiecības” ir definētas direktīvas 3. panta 13. punktā šādi:

3. pants

13) “darījumu attiecības” ir darījumu, profesionālas vai komerciālas attiecības, kas ir saistītas ar atbildīgā subjekta profesionālo darbību un kam kontakta nodibināšanas brīdī ir ilgstošs mērķis;

Laiks

Direktīvas 11. pantā ir skaidri noteikts, ka KUP jāveic vai nu nodibinot darījumu attiecības, vai veicot dažus gadījuma vai noteiktus darījumus. Direktīvas 14. pantā ir precizēts, ka KUP ir jāveic pirms kāda no šiem notikumiem, lai gan dalībvalstis var atļaut, ka klienta un faktiskā īpašnieka identitātes pārbaude notiek darījumu attiecību dibināšanas laikā, ja tas nepieciešams, lai nepārtrauktu darījumdarbības normālu norisi, un ja nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas vai teroristu finansēšanas risks ir zems, bet tomēr arī šajā gadījumā tiklīdz tas ir iespējams.

Nav pienākuma veikt KUP saistībā ar tādu juridisko pakalpojumu pieprasījumu, kas ietver darbības, kuras neietilpst direktīvas darbības jomā. Tomēr daudzi juridiskie uzņēmumi KUP veic visiem jaunajiem klientiem neatkarīgi no lietas būtības. Tādējādi klienti var vieglāk pāriet no juridiskā uzņēmuma neregulētām darbībām uz regulētām darbībām, un tas arī juridiskajiem

uzņēmumiem samazina apgrūtinājumu pastāvīgi uzraudzīt pāreju no gadījuma rakstura darījuma uz darījumu attiecībām.

Juristiem attiecībā uz KUP ir paredzēts īpašs laika izņēmums, kas ietverts 14. panta 4. punktā.

14. pants

4. Dalībvalstis prasa, lai gadījumos, kad atbildīgais subjekts nespēj pildīt 13. panta 1. punkta pirmās daļas a), b) vai c) apakšpunktā noteiktās klienta uzticamības pārbaudes prasības, tā neveiktu darījumu, izmantojot bankas kontu, nedibinātu darījumu attiecības vai neveiktu darījumu, un tā izbeigtu darījumu attiecības un apsvērtu ziņojuma par aizdomīgu darījumu sagatavošanu FIU attiecībā uz šo klientu saskaņā ar 33. pantu.

Dalībvalstis pirmo daļu nepiemēro attiecībā uz notāriem, citiem neatkarīgiem juridisko profesiju pārstāvjiem, revidentiem, ārstata grāmatvežiem un nodokļu konsultantiem, — ar stingru noteikumu, ka šāds atbrīvojums attiecas uz minētajām personām vienīgi tad, kad viņi pārbauda savu klientu juridisko stāvokli vai kad aizstāv vai pārstāv minētos klientus tiesvedībā, vai attiecībā uz tām, tostarp sniedz konsultācijas par šādu procedūru uzsākšanu vai izvairīšanos no tām.

Juristiem ir jāzina, ka izņēmums ir stingrs un attiecas tikai uz konsultācijām un tiesvedību, nevis uz darījumu darbu.

Ir arī pienākums veikt pastāvīgu pārraudzību saskaņā ar 14. panta 5. punktu “atbilstīgos brīžos arī attiecībā uz jau esošajiem klientiem, pamatojoties uz riska pakāpi, vai tad, ja mainās klienta būtiski apstākļi, vai ja atbildīgajam subjektam ir juridisks pienākums attiecīgajā kalendārajā gadā sazināties ar klientu nolūkā pārskatīt jebkuru ar faktisko(-ajiem) īpašnieku(-iem) saistītu būtisku informāciju”.

Par nepieciešamību veikt šādu pastāvīgu pārraudzību nepārprotami liecina apstākļi, ka juristam tiek prasīts veikt darījumu, kas neatbilst klienta zināmajiem resursiem vai uzvedības modeļiem. Neatkarīgi no tā, par labu praksi uzskata, ka tiek īstenota KUP regulāras pārskatīšanas un atjaunošanas sistēma. Laba prakse ir arī tad, ja reģistrē šādas pārraudzības veikšanu gadījumiem, kad vēlāk rodas jautājumi.

Līmenis

Direktīvas 13. pantā ir vispārīgi noteikts, ka KUP ietver:

- (a) klienta identifikāciju un klienta identitātes pārbaudi, izmantojot dokumentus, ziņas vai informāciju, kas iegūta no uzticama un neatkarīga avota;
- (b) faktiskā īpašnieka identifikāciju un saprātīgu pasākumu veikšanu, lai pārbaudītu minētās personas identitāti tā, lai atbildīgais subjekts ir pārliecināts, ka tas zina, kas ir faktiskais īpašnieks, tostarp attiecībā uz juridiskām personām, trastiem un līdzīgiem juridiskiem veidojumiem, piemērojot saprātīgus pasākumus, lai saprastu klienta īpašumtiesību un kontroles struktūru;

(c) informācijas novērtēšanu un, vajadzības gadījumā, iegūšanu par komercdarbības attiecību mērķi un paredzamo būtību;

(d) darījumu attiecību pastāvīgas pārraudzības veikšanu, tostarp tādas pārbaudes veikšanu, kas apstiprina, ka minēto attiecību gaitā slēgti darījumi tiek veikti saskaņā ar atbildīgā subjekta rīcībā esošo informāciju par klientu, darījumdarbību un riska profilu, tostarp, ja vajadzīgs, par līdzekļu izcelsmi, kā arī attiecīgo dokumentu, datu vai informācijas regulāras atjaunošanas nodrošināšana.

Ja kāds rīkojas klienta vārdā, tad juristam ir arī jāpārbauda, vai šī persona ir pilnvarota to darīt, un jānosaka un jāpārbauda šīs personas identitāte.

Direktīvas I pielikumā ir sniegts neizsmeļošs tādu riska mainīgo rādītāju saraksts, kuri juristiem jāņem vērā, nosakot, kādā apmērā piemērot KUP pasākumus.

1. pielikums

i) konta vai attiecību mērķis;

ii) līdzekļu apmērs, kādu klients plāno noguldīt, vai veikto darījumu apmērs;

iii) darījumu attiecību regularitāte vai ilgums.

Kā minēts iepriekš, NILL/TFN darbības ir balstītas uz risku. Atkarībā no iesaistītā riska līmeņa pastāv divu līmeņu KUP: vienkāršotā un pastiprinātā KUP. Sīkāka informācija par iepriekš minētajiem vispārīgajiem noteikumiem tiks sniegta turpmāk šo divu minēto līmeņu izklāstā. Visas procedūras ir ieteicams reģistrēt.

Vienkāršotā uzticamības pārbaude (VUP)

VUP ir piemērojama, ja jurists konstatē, ka darījumu attiecības vai darījums rada zemu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas vai teroristu finansēšanas risku, ņemot vērā konkrētā gadījumu riska novērtējumu. Ar vienkāršotu uzticamības pārbaudi juristam ir nepārprotami jāidentificē klients un, jo īpaši attiecībā uz nepazīstamu klientu, jāizskata šādi jautājumi:

- nosaukums, adrese un tālruņa numurs;
- pamatinformācija par klienta iepriekšējo un pašreizējo nodarbinātību;
- dzimšanas vieta un datums;
- iepriekšējā un pašreizējā dzīvesvietas adrese;
- juridiskā adrese un tālruņa numurs;
- ģimenes stāvoklis;
- laulātā(-o) un bērnu vārds, uzvārds un citi identifikācijas dati;

- klienta grāmatveža vārds, uzvārds un kontaktinformācija;
- iepriekšējā sodāmība;
- nepabeigta tiesvedība;
- nodokļu deklarācijas.

Identitātes apliecinājums var būt:

- personu apliecinoši dokumenti, piemēram, pase vai vadītāju apliecība ar fotogrāfiju;
- citu veidu apliecinājumi, tajā skaitā apliecinājumi, ko sniedz regulētās nozares personas vai tās personas jūsu praksē, kuras jau kādu laiku ir darbojušās ar šo personu.

Vairumā gadījumu, pārbaudi veicot klātienē, kad uzrāda derīgu pasi vai personu apliecinošu dokumentu ar fotogrāfiju, lielāko daļu klientu vajadzētu būt iespējamam identificēt atbilstoši NILL/TSN identifikācijas prasībām. Šo dokumentu kopijas būtu jāsauglabā vai nu kā oriģinālas drukātās kopijas, kā apliecinātas drukātās kopijas, kā skenētas kopijas, vai arī attiecīgi kā kopijas ar piezīmi, ka oriģināli ir redzēti.

Labā prakse ir arī, ja ir:

- viens valsts iestāžu izdots dokuments, kas apstiprina vai nu vārdu, uzvārdu un adresi, vai arī vārdu, uzvārdu un dzimšanas datumu;
- valsts iestāžu izdots dokuments, kas apliecina klienta vārdu un uzvārdu, un citi apliecinoši dokumenti, kuri apstiprina vārdu, uzvārdu, kā arī adresi vai dzimšanas datumu.

Ja šādus dokumentus nav iespējams iegūt, ņem vērā citu avotu uzticamību un riskus, kas saistīti ar klientu un juridisko pakalpojumu pieprasījumu. Var pietikt tikai ar elektronisko verifikāciju, ja jurists verifikācijas procesā izmanto vairākus datu avotus.

Ja dokumenti ir svešvalodā, juristiem jāveic atbilstoši pasākumi, lai pienācīgi pārlielinātos, ka dokumenti sniedz klienta identitātes pierādījumus.

Ja jurists nesatiekas ar klientu, juristam ir jāapsver, vai tas rada papildu risku, kas būtu jāņem vērā klienta riska novērtējumā, un no tā izrietošo piemērojamo KUP pasākumu apjomu.

Ja klients nevar nodrošināt standarta verifikāciju, būtu jāapsver, vai tas atbilst klienta profilam un apstākļiem vai arī tas varētu būt pierādījums NILL vai TF. Ja ir pamatoti iemesli, var apsvērt alternatīvu dokumentāciju.

Turpmāk ir norādītas iedaļas par augsta riska trešām valstīm, politiski redzamām personām un citiem neaizsargātības aspektiem, kas saistīti ar NILL/TFN. Tie parādās pastiprinātā uzticamības pārbaudē, jo saistībā ar tiem jāveic turpmāki pasākumi, bet jurists par to esību uzzina tikai tad, ja sākumā tiek uzdoti jautājumi par klientu, kas ļauj juristam izlemt, kura līmeņa KUP ir piemērojama.

Citiem vārdiem sakot, ir nepieciešama izpratne par abiem līmeņiem, lai varētu noteikt, kurā kategorijā konkrētais klients vai darījums ietilpst. Turpmāk minētās iedaļas beigās par pastiprinātu uzticamības pārbaudi ir sniegts arī dažādu tādu riska faktoru apraksts, ko parasti sauc par brīdinājuma signāliem, lai palīdzētu atšķirt abus līmeņus.

Direktīvas II pielikumā ir sniegts tādu potenciāli zemāka riska situāciju faktoru un pierādījumu veidu neizsmeļošs saraksts, kuru dēļ varētu būt jāveic VUP, un tie jāņem vērā. Tie ir iedalīti šādās trīs kategorijās — ar klientu saistīti riska faktori, ar darījumiem saistīti riska faktori un ģeogrāfiskie riska faktori.

II pielikums

1) Ar klientu saistīti riska faktori:

a) biržā kotēti valsts uzņēmumi, uz kuriem attiecas informācijas izpaušanas prasības (tās paredz vai nu biržas noteikumi, vai tiesību akti vai piemērojami līdzekļi), kas paredz prasību nodrošināt faktisko īpašumtiesību pietiekamu pārredzamību;

b) valsts pārvaldes iestādes vai uzņēmumi;

c) klienti, kas ir rezidenti zemāka riska ģeogrāfiskajās zonās, kā noteikts 3) punktā.

2) Ar produktiem, pakalpojumiem, darījumiem vai piegādes kanāliem saistīti riska faktori:

a) dzīvības apdrošināšanas polises, kuru apdrošināšanas prēmija ir neliela;

b) apdrošināšanas polises pensiju shēmām, ja polisei nav paredzēta priekšlaicīgas izmaksas iespēja un to nevar lietot kā nodrošinājumu;

c) pensiju, pensiju fondu vai līdzīgas shēmas, kas nodrošina pensijas pabalstus darbiniekiem, ja iemaksas tiek veiktas no algu izmaksām un ja shēmas noteikumi neatļauj cedēt biedra līdzdalības daļu shēmā;

d) finanšu produkti vai pakalpojumi, kas ietver atbilstīgi definētus un ierobežotus pakalpojumus dažiem klientu veidiem, lai uzlabotu piekļuvi finansiālās iekļaušanas nolūkos;

e) produkti, ja nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas riskus pārvalda ar citiem faktoriem, piemēram, ar elektroniskā maka limitiem vai īpašumtiesību pārredzamību (piemēram, konkrētiem elektroniskās naudas veidiem).

3) Ģeogrāfiskie riska faktori — reģistrācija, uzņēmējdarbības veikšanas vieta, dzīvesvieta:

a) dalībvalsts;

b) trešās valstis, kurās ir efektīvas nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas sistēmas;

c) trešās valstis, kurās, kā atzinuši uzticami avoti, ir zems korupcijas vai citu noziedzīgu darbību līmenis;

d) trešās valstis, kurām, pamatojoties uz tādiem uzticamiem informācijas avotiem kā savstarpēji novērtējumi, sīki izstrādāti izvērtējuma ziņojumi vai publicēti turpmāku pasākumu ziņojumi, ir pārskatītajiem FATF ieteikumiem atbilstošas prasības attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas apkarošanu un kuras minētās prasības faktiski īsteno.

Kad darījumu attiecības ir izveidotas, tās pastāvīgi jāpārtrauc attiecībā uz izraisītājnotikumiem, kas nākotnē var radīt vajadzību veikt papildu uzticamības pārbaudi.

Neatkarīgi no tā, kāda līmeņa KUP izmantota, juristiem būtu jāizstrādā iekšēja politika un procedūras, lai KUP pasākumi, tostarp VUP, tiktu konsekventi piemēroti un lai būtu skaidri pierādījumi par veikto pieeju. Ja nav apmierinošu procedūru, juristiem pastāv lielāks risks izdarīt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas nodarījumus un iespēja saņemt sankcijas.

Pastiprinātas uzticamības pārbaude (PUP)

PUP ir jāveic, kad riski ir augstāki. Direktīvas 18. pantā ir sniegti piemēri augstāka riska darījumiem, kuriem PUP ir īpaši nepieciešama. Būtu jāpalielina darījumu attiecību pārraudzības pakāpe un veids, lai noteiktu, vai darījumi vai darbības šķiet aizdomīgas. Darījumi ir šādi:

- kompleksi darījumi;
- neparasti lieli darījumi;
- neparastā veidā veikti darījumi;
- darījumiem nav acīmredzama ekonomiska vai likumīga mērķa.

Direktīvas III pielikumā ir sniegts tādu potenciāli augstāka riska situāciju faktoru un pierādījumu veidu neizsmeļošs saraksts, kuru dēļ varētu būt jāveic PUP, un tie jāņem vērā. Tie atkal ir iedalīti šādās trīs kategorijās — ar klientu saistīti riska faktori, ar darījumiem saistīti riska faktori un ģeogrāfiskie riska faktori.

III pielikums

1) Ar klientu saistīti riska faktori:

- a) darījumu attiecības notiek neparastos apstākļos;*
- b) klienti, kas ir rezidenti augstāka riska ģeogrāfiskajās zonās, kā noteikts 3) punktā;*
- c) juridiskas personas vai veidojumi, kas ir individuālo aktīvu turētājas sabiedrības;*
- d) sabiedrības, kurās ir akcionāru pārstāvji vai uzrādītāja akcijas;*
- e) darījumdarbība, kurā plaši izmanto maksājumus skaidrā naudā;*

f) sabiedrības īpašumtiesību struktūra šķiet neparasta vai pārmērīgi sarežģīta, ņemot vērā sabiedrības darbūmdarbības būtību;

g) klients ir trešās valsts valstspiederīgais, kas piesakās uz uzturēšanās tiesībām vai pilsonību dalībvalstī apmaiņā pret kapitāla pārvedumiem, īpašuma vai valdības obligāciju iegādi vai ieguldījumiem minētās dalībvalsts korporatīvās vienībās.

2) Ar produktiem, pakalpojumiem, darījumiem vai piegādes kanāliem saistīti riska faktori:

a) privātbaņķieru pakalpojumi;

b) produkti vai darījumi, kas varētu veicināt anonimitāti;

c) darījumu attiecības vai darījumi bez tiešas saskares, kuros nepastāv konkrētas drošības garantijas, piemēram, elektroniskie identifikācijas līdzekļi, atbilstīgi uzticamības pakalpojumi, kā definēts Regulā (ES) Nr. 910/2014, vai jebkādas cita drošas, attālinātas vai elektroniskas identifikācijas process, ko reglamentējušas, apstiprinājušas vai atzinušas attiecīgās valsts iestādes;

d) maksājums, kas saņemts no nezināmas vai nesaistītas trešās personas;

e) jauni produkti un jauna darbūmdarbības prakse, tostarp jauns īstenošanas mehānisms, un jaunu vai attīstošos tehnoloģiju izmantošana gan jauniem, gan jau esošiem produktiem;

f) darījumi saistībā ar naftu, ieročiem, dārgmetāliem, tabakas izstrādājumiem, kultūras artefaktiem un citiem priekšmetiem ar arheoloģisku, vēsturisku, kultūras un reliģisku nozīmi vai retu zinātnisku vērtību, kā arī ar ziloņkaulu un aizsargātām sugām.

3) Ģeogrāfiskie riska faktori:

a) neskarot 9. pantu, trešās valstis, kurās, kā atzīts tādos uzticamos avotos kā savstarpējos novērtējumos, sīki izstrādātos novērtējuma ziņojumos vai publicētos turpmāku pasākumu ziņojumos, nav efektīvas nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas sistēmas;

b) valstis, kurās, kā atzīts uzticamos avotos, ir ievērojams korupcijas vai citu noziedzīgu darbību līmenis;

c) valstis, uz kurām attiecas sankcijas, embargo vai līdzīgi pasākumi, kurus noteikusi, piemēram, ANO;

d) valstis, kas sniedz finansējumu vai atbalstu teroristu darbībām vai kuru teritorijā darbojas sarakstos iekļautas teroristu organizācijas.

Iedalījums trīs kategorijās — klienta, darījumu un ģeogrāfijas — ir noderīgs norādījums, ko izmantot visā uzticamības pārbaudes procesā.

Vēl viens lietderīgs princips ir tāds, ka tas, cik lielā mērā juristam ir jāiegūst un jāpārskata pierādījumi par klienta finansiālo stāvokli vai kādu citu riska faktoru, ir atkarīgs no klienta vai lietas riska profila. PUP gadījumos šī prasība ir stingrāka. Dažas pārbaudes ir laba prakse visos

gadījumos — piemēram, līdzekļu izcelsmes un labklājības izcelsmes pārbaude ir noderīgs praktisks līdzeklis jurista prakses aizsardzībai kopumā.

Paļaušanās uz trešām personām

Direktīvas 25. pantā ir atļauts dalībvalstīm ļaut juristiem (un citiem atbildīgajiem subjektiem) izmantot trešās personas, lai izpildītu KUP prasības. Ņemot vērā dalībvalstīm piešķirto rīcības brīvību, dažādām no tām var būt atšķirīgi noteikumi, kas būtu jāpārbauda. Tomēr direktīvā ir skaidri noteikts, ka “galīgā atbildība par minēto [KUP] prasību izpildi gulstas uz atbildīgo subjektu, kurš vēršas pie trešās personas”. Tāpēc juristiem būtu vienmēr jājautā, kādus KUP pieprasījumus otra persona ir veikusi, lai nodrošinātu atbilstību direktīvai un uz risku balstītai pieejai.

Direktīvas 26. pantā ir noteiktas trešās personas, kuras juristi (un citi atbildīgie subjekti saskaņā ar šo direktīvu) var izmantot.

26. pants

1. Šajā iedaļā “trešās personas” ir 2. pantā uzskaitītie atbildīgie subjekti, minēto atbildīgo subjektu dalīborganizācijas vai federācijas vai citas iestādes vai personas, kas atrodas kādā dalībvalstī vai trešā valstī:

a) kura piemēro klienta uzticamības pārbaudes prasības un informācijas uzglabāšanas prasības, kas atbilst šajā direktīvā noteiktajām prasībām; un

b) kurā minēto prasību atbilstība šīs direktīvas prasībām tiek uzraudzīta atbilstoši VI nodaļas 2. iedaļai.

Citiem vārdiem sakot, trešām pusēm pašām ir vai nu jāievēro direktīvas saistības, vai arī jāievēro režīms, kas atbilst direktīvā paredzētajām KUP, uzskaites un pārraudzības prasībām.

Dalībvalstīm ir aizliegts ļaut juristiem (un citiem atbildīgajiem subjektiem) izmantot trešās personas, kas reģistrētas augsta riska trešās valstīs (sīkāku informāciju par tām skatīt turpmāk). Dalībvalstis var to atbildīgo subjektu, kas veic uzņēmējdarbību Eiropas Savienībā, filiāles un meitasuzņēmumus, kuros tiem pieder lielākā kapitāla daļa, atbrīvot no minētā aizlieguma, ja minētās filiāles un meitasuzņēmumi, kuros tiem pieder lielākā kapitāla daļa, pilnīgi atbilst grupas mēroga politikai un procedūrām, kas atbilst direktīvai (45. pants).

Kopumā juristiem ir jānodrošina, lai sniegtā KUP informācija nebūtu novecojusi, un jāapzinās, ka personas, uz kuru viņi paļaujas, riska novērtējums var neatbilst jurista paša veiktajam riska novērtējumam. Ne vienmēr var būt pareizi paļauties uz citu personu, un juristiem jāpaļaušanos uz citu personu būtu jāuzskata par risku. Kopumā juristiem ir jāpārlicinās, ka trešā persona:

- ir ar labu reputāciju;
- tiek regulēta, uzraudzīta un pārraudzīta;

- ir ieviesusi pasākumus, kas nodrošina atbilstību KUP un uzskaites prasībām;
- ir ieguvusi nepieciešamo informāciju par valstij raksturīgajiem riskiem tās darbības valstī.

Rakstiskas politikas, kontroles un procedūras

Ir svarīgi, lai juristi savas prakses riska novērtējuma ietvaros un jo īpaši saistībā ar KUP būtu rakstiski izstrādājuši politikas, kontroles un procedūras.

Ir svarīgi un lietderīgi rakstiski reģistrēt šādus elementus:

- jurista vai jurista uzņēmuma izpratni par galvenajiem pastāvošajiem NILL/TFN riskiem;
- avotus, kas izmantoti NILL/TFN riska novērtējuma veikšanai;
- juridiskā uzņēmuma darbinieku, kuriem ir atļauts izmantot rīcības brīvību attiecībā uz politiku un procedūrām, līmeni un apstākļus, kādos šo rīcības brīvību var izmantot;
- KUP prasības, kas jāizpilda attiecībā uz vienkāršotu, standarta un pastiprinātu uzticamības pārbaudi (kur standarta pārbaude nozīmē starp vienkāršotu un pastiprinātu uzticamības pārbaudi; tā parasti attiecas uz gadījumiem, kad pastāv potenciāls risks, bet maz ticams, ka šāds risks realizēsies);
- kad ir atļauts nodot PUK pienākumu izpildi trešām personām vai paļauties uz tām un ar kādiem nosacījumiem;
- kā tiks ierobežots darbs, kas tiek veikts saistībā ar lietu, ja KUP nav pabeigta;
- apstākļus, kādos ir atļauta novēlota KUP;
- kad tiks pieņemti skaidras naudas maksājumi;
- kad maksājumi tiks pieņemti no trešām personām vai veikti trešām personām;
- lēmumus, kas pieņemti ārpus parastās politikas, piemēram, ja tiek pieņemts lēmums par papildu kontroli attiecībā uz klientu vai jautājumu.

Ir īpaši noteikumi attiecībā uz juridiskiem uzņēmumiem (un citiem atbildīgajiem subjektiem), kas ir kādas grupas sastāvā, kā noteikts 45. pantā.

45. pants

1. Dalībvalstis prasa, lai atbildīgie subjekti, kas ir kādas grupas sastāvā, īstenotu grupas mēroga politiku un procedūras, tostarp datu aizsardzības politiku un grupā noteikto informācijas apmaiņas

politiku un procedūras nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas apkarošanas nolūkos. Minēto politiku un procedūras dalībvalstīs un trešās valstīs efektīvi īsteno filiāļu un to meitasuzņēmumu līmenī, kuros tiem pieder lielākā kapitāla daļa.

2. Dalībvalstis prasa, lai atbildīgie subjekti, kuri vada uzņēmumus citā dalībvalstī, nodrošinātu, ka minētie uzņēmumi ievērotu minētās citas dalībvalsts noteikumus, ar ko transponē šo direktīvu.

3. Dalībvalstis nodrošina, lai tad, ja atbildīgajiem subjektiem ir filiāles vai meitasuzņēmumi, kuros tiem pieder lielākā kapitāla daļa, trešās valstīs, kur minimālās prasības attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanu nav tik stingras kā attiecīgajā dalībvalstī, šo subjektu trešā valstī izvietotās filiāles un meitasuzņēmumi, kuros tiem pieder lielākā kapitāla daļa, īstenotu attiecīgās dalībvalsts prasības, tostarp attiecībā uz datu aizsardzību, tiktāl, ciktāl to atļauj trešās valsts tiesību akti.

(..)

5. Dalībvalstis prasa, lai gadījumos, kad trešās valsts tiesību akti neļauj īstenot 1. punktā minēto politiku un procedūras, atbildīgie subjekti nodrošinātu, ka filiāles un meitasuzņēmumi, kuros tiem pieder lielākā kapitāla daļa, minētajā trešā valstī veic papildu pasākumus, lai efektīvi ierobežotu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas vai teroristu finansēšanas risku, un informētu savas piederības dalībvalsts kompetentās iestādes. Ja papildu pasākumi nav pietiekami, piederības dalībvalsts kompetentās iestādes veic papildu uzraudzības pasākumus, tostarp prasot grupai neveikt vai izbeigt darījumu attiecības un neveikt darījumus un, vajadzības gadījumā, prasot grupai izbeigt savas darbības trešā valstī.

Citiem vārdiem sakot, ja filiāles ir grupas daļa, tās kopīgo informāciju grupā NILL/TFN nolūkos. Filiālēm ir arī jāatbilst tās dalībvalsts NILL/TFN noteikumiem, kurā tās atrodas.

Ja filiāle atrodas trešā valstī ar zemākiem NILL/TFN standartiem, filiālei jāievēro juridiskā uzņēmuma dalībvalsts NILL/TFN noteikumi tiktāl, ciktāl to atļauj trešās valsts vietējie tiesību akti. Ja trešā valsts neļauj īstenot juridiskā uzņēmuma politiku un procedūras, filiālēm jāpiemēro papildu NILL/TFN pasākumi un juridiskajam uzņēmumam attiecīgi jāinformē savas kompetentās iestādes. Ja šie papildu pasākumi nav pietiekami, dalībvalstij jāveic papildu uzraudzības darbības un tai ir tiesības vajadzības gadījumā pieprasīt juridiskajam uzņēmumam slēgt filiāli.

Kā vienmēr, juristiem būtu regulāri jāpārskata un jāatjaunina savas grupas politikas, kontroles un procedūras un jāveic rakstiska uzskaitē par visām veiktajām izmaiņām. Juristiem būtu arī jāglabā rakstiska to pasākumu uzskaitē, kas veikti, lai informētu savu personālu par grupas politikām un jebkādām izmaiņām tajās.

Uzskaites veikšana

Atsevišķi no rakstiskajām procedūrām direktīvas 40. pantā ir noteikts, ka obligāti jāveic uzskaitē. Uzskaites ieraksti jāglabā piecus gadus pēc darījumu attiecību ar klientu beigām vai pēc gadījuma darījuma datuma. Šī prasība attiecas gan uz KUP, gan darījumu identifikāciju. Pieci gadi ir direktīvā noteiktais minimālais laiks, bet juristiem būtu jāpārlicinās, vai viņu valsts tiesību aktos nav noteikts ilgāks laiks.

Attiecībā uz KUP juristiem jāglabā dokumentu un informācijas kopijas, kas vajadzīgas, lai izpildītu KUP prasības, tajā skaitā, ja pieejama, ne tikai drukātās kopijas, bet arī informācija, kura iegūta, izmantojot elektroniskās identifikācijas līdzekļus, attiecīgus uzticamības pakalpojumus vai jebkādu citu drošu, attālinātu vai elektronisku identifikācijas procesu, ko apstiprinājušas attiecīgās valsts iestādes.

Attiecībā uz darījumiem juristiem ir jāglabā apstiprinošie pierādījumi un darījumu uzskaites dokumenti, kuri ietver dokumentu oriģinālus vai kopijas, kas saskaņā ar piemērojamajiem valsts tiesību aktiem ir pieņemami tiesvedībā un kas ir vajadzīgi darījumu identifikācijai. Uzskaites datiem jābūt tādā pietiekamā apmērā, ka ir iespējams atgūt informāciju par atsevišķiem darījumiem (tostarp iesaistītās summas un valūtas veidus), lai tos varētu izmantot par pierādījumiem iespējamā kriminālvajāšanā.

Ja vien valsts tiesību aktos nav noteikts citādi, jebkuras pozīcijas dati ir jādzēš pēc pieciem gadiem. Jebkurā gadījumā datu glabāšanas posms nedrīkst pārsniegt 10 gadus.

Sabiedrības

Sabiedrība ir patstāvīga juridiska persona, bet tā savu darījumdarbību veic ar pārstāvju starpniecību. Juristiem ir jāidentificē un jāpārbauda sabiedrības pastāvēšana.

Sabiedrības identitāte ietver tās statūtus, darījumdarbības un juridisko īpašumtiesību struktūru.

Juristiem jāpārbauda:

- tās nosaukums;
- tās reģistrācijas numurs vai cits reģistrācijas numurs;
- tās juridiskā adrese un galvenās darījumdarbības vietas adrese, ja tā atšķiras.

Ja tā ir biržā kotēta sabiedrība, juristiem papildus būtu jāpārbauda:

- tiesību akts, kurš uz to attiecas, un tās struktūra;
- valdē (vai līdzvērtīgā vadības struktūrā) esošo direktoru un par darbībām atbildīgo augstākā līmeņa personu vārds un uzvārds.

Biržā kotēta sabiedrība, iespējams, ir ar mazāku risku. Ja tas ir konstatēts novērtējumā, pietiek ar to, ka tiek saņemts apstiprinājums par sabiedrības iekļaušanu regulētā tirgus sarakstos, piemēram:

- attiecīgās biržas tīmekļa vietnes datētas lapas, kurā redzams saraksts, kopija;
- uzticama dienas laikrakstā publicēta saraksta fotokopija;

- informācija no uzticama elektroniskās verifikācijas pakalpojumu sniedzēja vai tiešsaistes reģistra.

Attiecībā uz biržā kotētas sabiedrības meitasuzņēmumu juristiem ir jāiegūst mātesuzņēmuma/meitasuzņēmuma attiecību pierādījums, piemēram:

- meitasuzņēmuma pēdējā reģistrētā gada peļņa;
- piezīme mātesuzņēmuma vai meitasuzņēmuma pēdējos revidētajos grāmatvedības pārskatos;
- informācija no uzticama elektroniskās verifikācijas pakalpojumu sniedzēja vai tiešsaistes reģistra;
- informācija no mātesuzņēmuma publicētajiem ziņojumiem, arī no tā tīmekļa vietnes.

Ja jurists jau ir strādājis mātesuzņēmuma labā, tas var izmantot KUP lietu esošajam klientam, lai pārbaudītu informāciju par meitasuzņēmumu, ar noteikumu, ka esošais klients ir identificēts saskaņā ar direktīvas standartiem.

Ja sabiedrība nav iekļauta regulētā tirgus sarakstā, var būt nepieciešama šāda turpmāka pārbaude:

- meklēšana attiecīgajā uzņēmumu reģistrā;
- sabiedrības dibināšanas dokumenta kopija;
- reģistrēti revidētie grāmatvedības pārskati;
- informācija no uzticama elektroniskās verifikācijas pakalpojumu sniedzēja;

Ja sabiedrībai ir plaši pazīstams nosaukums, juristi var uzskatīt, ka NILL/TF riski ir zema līmeņa un piemērot KUP pasākumus atbilstīgi šādam riskam.

Ja uzņēmums ir reģistrēts ārpus ES, jānodrošina tāda pati dokumentācija un verifikācija. Nepārprotami risks var būt augstāks, un jurists var vēlēties izskatīt dokumentus, kurus apstiprinājusi persona regulētajā nozarē vai cits profesionālis, kura identitāti var pārbaudīt, meklējot profesionālā direktorijā.

Trasti

Direktīvas 31. pantā ir noteikts, ka noteikumi par trastiem attiecas ne tikai uz trastiem, bet arī uz “noteiktiem *Treuhand* vai *fideicomiso* veidiem, ja šādu veidojumu struktūra vai funkcijas ir līdzīgas trastiem. Dalībvalstis identificē iezīmes, lai attiecībā uz juridiskiem veidojumiem, ko pārvalda saskaņā ar to tiesību aktiem, noteiktu, vai šādiem juridiskiem veidojumiem ir trastiem līdzīga struktūra vai funkcijas”. Tādēļ juristiem būs jāpārbauda, vai viņu dalībvalstīs ir atzīti šādi trasti vai trastiem līdzīgi veidojumi.

Direktīvas 3. panta 6. punktā (sk. turpmāk iedaļā “Faktiskie īpašnieki”) ir norādīts faktisko īpašnieku saraksts trastu gadījumā. Saskaņā ar trasta jēdzienu anglosakšu tiesībās tam nav juridiskas personas statusa, un tāpēc tas pats par sevi nevar būt klients. Klients var būt viena no personām, kas noteikta 3. panta 6. punktā, proti:

- trasta dibinātājs;
- pilnvarotā(-ās) persona(-as);
- pārraudzītājs(-i) vai
- viens vai vairāki labuma guvēji.

Nosakot, kurš no šīm grupām varētu būt klients(-i), norādīs uz to, attiecībā uz kuru juristam ir pienākums ievērot piesardzību un kurš saņems labumu no konsultācijas.

FAKTISKIE ĪPAŠNIEKI

Direktīvas 3. panta 6. punktā ir noteikts, ko nozīmē faktiskais īpašnieks, kas ir ļoti svarīgi visam turpmāk minētajam.

3. pants

6) “faktiskais īpašnieks” ir jebkura(-as) fiziska(-as) persona(-as), kurai(-ām) faktiski pieder klients vai kura(-as) šo klientu kontrolē, un/vai fiziska(-as) persona(-as), kuras vārdā darījums vai darbība tiek veikta, un ir vismaz:

a) attiecībā uz korporatīvām vienībām:

i) fiziska(-as) persona(-as), kas faktiski ir kādas juridiskas vienības īpašnieks(-i) vai to kontrolē, jo tai (tām) tieši vai netieši pieder pietiekama akciju, balsstiesību vai īpašumtiesību daļas procentuālā attiecība minētajā vienībā, tostarp ar uzrādītāja akciju daļu vai kontroles ar citiem līdzekļiem palīdzību, un kas nav regulēta tirgus sarakstos iekļauts uzņēmums, uz kuru attiecas informācijas izpaušanas prasības atbilstīgi Savienības tiesību aktiem vai līdzvērtīgi starptautiski standarti, kas nodrošina informācijas par īpašumtiesībām pienācīgu pārredzamību.

25 % akciju turējums plus viena akcija vai vairāk nekā 25 % īpašumtiesību daļa klientā, kas pieder fiziskai personai, ir pazīme, kas liecina par tiešajām īpašumtiesībām. 25 % akciju turējums plus viena akcija vai vairāk nekā 25 % īpašumtiesību daļa klientā, kas pieder korporatīvai vienībai, ko kontrolē fiziska(-as) persona(-as), vai vairākām korporatīvām vienībām, ko kontrolē tā (tās) pati (pašas) fiziskā(-ās) persona(-as), ir pazīme, kas liecina par netiešām īpašumtiesībām. To piemēro, neskarot dalībvalstu tiesības nolemt, ka mazāka procentuāla attiecība var liecināt par īpašumtiesībām vai kontroli. Kontroli, ko īsteno ar citu līdzekļu palīdzību, var noteikt inter alia saskaņā ar kritērijiem, kas izklāstīti Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/34/ES 22. panta 1.–5. punktā;

ii) ja pēc tam, kad ir izmantoti visi iespējamie līdzekļi un ar noteikumu, ka aizdomām nav nekāda pamata, nav identificēta neviena persona saskaņā ar i) punktu vai ir šaubas par to, vai identificētā(-ās) persona(-as) ir faktiskais(-ie) īpašnieks(-i), — fiziska(-as) persona(-as), kas ieņem augstākās vadības amatu(-us), atbildīgie subjekti dokumentē darbības, kas veiktas, lai identificētu faktiskos īpašniekus saskaņā ar i) punktu un šo punktu;

b) attiecībā uz trastiem — visas šādas personas:

i) trasta dibinātājs(-i);

ii) pilnvarotā(-ās) persona(-as);

iii) pārraudzītājs(-i), ja tāds(-i) ir;

iv) labuma guvēji; vai — ja vēl nav noteiktas fiziskas personas, kas ir labuma guvējas no juridiska veidojuma vai juridiskas vienības —, personu grupa, kuru interesēs ir izveidots vai darbojas juridisks veidojums vai juridiska vienība;

v) jebkura cita fiziskā persona, kas faktiski īsteno galējo kontroli pār trastu, izmantojot tiešas vai netiešas īpašumtiesības vai citus līdzekļus;

c) attiecībā uz juridiskām vienībām, tādām kā fondi, un juridiskiem veidojumiem, kas ir līdzīgi trastiem, — fiziskā(-ās) persona(-as), kura(-as) ieņem amatu(-us), kas ir līdzvērtīgs(-i) vai līdzīgs(-i) b) punktā minētajiem;

Direktīvas 30. un 31. pants attiecas uz tādu dažādu vienību faktiskajiem īpašniekiem, kuras var būt juridiskā uzņēmuma klientes; pamatojoties uz to, ir svarīgi, lai juristi saprastu, kas ir konkrētā darījuma patiesie dalībnieki, neskatoties uz to, kura vienība sevi piesaka kā klientu.

Saskaņā ar 30. pantu pašlaik dalībvalstīm ir jāizveido faktisko īpašnieku reģistri, kuriem juristiem (citu starpā) būs piekļuve. Protams, tajos būs sīkas ziņas tikai par ES inkorporētām vienībām, nevis ārpus tās. Lai gan reģistrs ir obligāts, citi aspekti ir izvēles, piemēram, vai par informācijas ieguvu no reģistra tiks iekasēta maksa un vai noteiktas informācijas izpaušana radīs faktiskajam īpašniekam nopietnus riskus.

Direktīvas 30. panta 8. punktā ir arī uzsvērts, ka uz risku balstīta pieeja paredz, ka juristiem nevajadzētu paļauties tikai uz informāciju, kas iegūta no reģistra.

Parasti informācija, kas juristam ir vajadzīga no vienības klienta neatkarīgi no tā, vai vienība ir inkorporēta ES vai ārpus tās, ir šāda:

- vienības nosaukums, kur tā ir reģistrēta, tās reģistrācijas numurs, juridiskā adrese un galvenā darījumdarbības vieta;
- valdē esošo direktoru vai līdzvērtīgas vadības struktūras locekļu vārds un uzvārds;
- par darbībām atbildīgās augstākā līmeņa personas;
- tiesību akti, kas attiecas uz vienību;

- juridiskais ģpašnieks;
- faktiskie ģpašnieki, ietverot tos, kas tādi ir, izmantojot akcijas, balsstiesģbas, ģpašumtiesģbu daģlas, uzrādģtģja akcijas vai kontroli ar citiem lģdzekģļiem;
- reglamentģjoģie dokumenti.

Protams, ja darģjumu attiecģbu laikā kģds no iepriekģ minģtajiem datiem mainģs, klientam ir jģbģt informģtam, ka par izmaiņģm tam ir jģpaziņo juristam, jo tģs var ietekmģt riska novģrtģjumu.

Direktģvas 31. pants attiecas uz trastiem un citu veidu juridiskiem veidojumiem, piemģram, *fiducie* un noteiktiem *Treuhand* vai *fideicomiso* veidiem, ja šģdu veidojumu struktģra vai funkcģjas ir lģdzģgas trastiem.

Direktģvas 31. panta 1. punkta otrģjģ daģģ ir ietverts šģds pienģkums attiecģbģ uz trastiem, kas izveidoti ES.

31. panta 1. punkts

Katra dalģbģvalstis prasa, lai jebkura minģtajģ dalģbģvalstģ pģrvaldģta tieģi izveidota trasta pilnvarotģs personas iegģtu un uzturģtu adekvģtu, pareģzu un atģjauninģtu informģciju par faktiskajiem ģpašniekiem attiecģbģ uz trastu. Minģtģ informģcija ietver:

- a) trasta dibinģtģja(-u) identģtģti;*
- b) pilnvarotģs(-o) personas(-u) identģtģti;*
- c) trasta pģrraudzģtģja(-u) (ja tģds(-i) ir) identģtģti;*
- d) labuma guvģju vai labuma guvģju kategorģjas identģtģti;*
- e) visu citu to fizisko personu identģtģti, kuras ģsteno efektģvu kontroli pģr trastu.*

ģģ informģcija ir jģiekģauj arģ tģs dalģbģvalsts faktisko ģpašnieku reģistrģ, kurģ pilnvarotģ persona (vai pilnvarotģjai personai lģdzģvģrtģga persona) dzģvo vai ir iedģbinģta. Bet, ja pilnvarotģ persona (vai lģdzģvģrtģga persona) atrodas ārģpus ES, tad informģcijai jģbģt iekģļautai tģs dalģbģvalsts faktisko ģpašnieku reģistrģ, kurģ pilnvarotģ persona (vai lģdzģvģrtģga persona) uzsģk darģjumu attiecģbas vai iegģdģģjas nekustamo ģpaģumu trasta vģrdģ.

Uz piekģlģvu informģcijai attiecas visi tie paģi nosacģjumi, kģ jau minģts iepriekģ saistģbģ ar faktisko ģpašnieku reģģstru, tostarp tas, ka uz risku balģģta pieeģa nozģmģ, ka juristam nevajadzģtu paģauties tikai uz informģciju, kas iegģta no reģģstra.

Informģcijas apģoms, kas juristam jģiegģst no klienta, bģs atkarģģs no tģ, kģds uzdevums juristam ir jģveic. Ja jurists iedģbina vai pģrvalda trastu, sabiedrģbu vai citu juridisku personu vai sadarboģas kģ trasta, sabiedrģbas vai citas juridiskas personas pilnvarotģ persona vai direktors, juristam ir jģzģina struktģras vispģrģģjais mģrķģis un lģdzekģģu izcelsme struktģrģ, turklģt jģspģģ identificģt faktiskos ģpašniekus un kontrolģjoģģs personas.

Juristam, kas sniedz citus pakalpojumus (piemēram, nodrošina juridisko adresi) trastam, sabiedrībai vai citai juridiskai personai, būs jāiegūst pietiekama informācija, lai varētu identificēt faktiskos īpašniekus un kontrolējošās personas.

Jurists, kas nedarbojas kā pilnvarotā persona, atbilstošos apstākļos var paļauties uz cita juridiskās profesijas pārstāvja, grāmatveža, trasta vai sabiedrības pakalpojumu sniedzēja sagatavotu kopsavilkumu vai attiecīgiem izrakstiem no trasta līguma, kas ļauj juristam identificēt trasta dibinātāju, pilnvarotās personas, pārraudzītāju (ja tāds ir), labuma guvējus vai fiziskās personas, kuras īsteno faktisko kontroli pār trastu.

Faktiskā īpašnieka KUP procesā ir jāievēro piesardzība. Klients var, piemēram, būt aģents, kas norīkots ar pilnvaru vai maksātnešpējas procesa administratora statusā. Juristiem vajadzētu būt modriem, ka paredzētās attiecības ar aģentu var tikt izmantotas krāpšanas veicināšanai.

Ieteicams izmantot samērīgu pieeju. Piemēram, sarežģītu sabiedrību gadījumā būtu nesamērīgi veikt neatkarīgu meklēšanu pa dažādajām vienībām korporatīvās ķēdes daudzējādos līmeņos, lai saprastu, vai, akumulējot ļoti nelielas līdzdalības daļas dažādās struktūrās, persona galu galā iegūst vairāk nekā 25 % lielu līdzdalības daļu klienta korporatīvajā vienībā. Tā vietā juristiem ir jāpārliecinās, ka viņiem ir vispārēja izpratne par klienta sabiedrības īpašumtiesību un kontroles struktūru.

Gan 30., gan 31. pantā ir noteikumi, kuri paredz pienākumu ziņot par neatbilstībām, kas nozīmē, ka atbildīgajiem subjektiem jāziņo par jebkādu neatbilstību, kuri tie atraduši starp informāciju par faktiskajiem īpašniekiem, kas pieejama centrālajos reģistros, un informāciju par faktiskajiem īpašniekiem, kas tiem pieejama kā atbildīgajiem subjektiem. Tas attiecas uz informāciju, kas pieejama uzņēmumu un citos faktisko īpašnieku reģistros.

Nav noteikts pienākums aktīvi meklēt šādas neatbilstības, un šis pienākums nav piemērojams gadījumos, kad uz informāciju attiecas jurista un klienta saziņas konfidencialitāte vai kad neatbilstība nav būtiska (piemēram, ir norādīts tikai otrā vārda iniciālis, nevis pilns vārds). Vispirms par neatbilstību var ziņot klientam, lai klients varētu ātri labot neatbilstību. Ja tiek pieņemts lēmums neziņot par neatbilstību, piemēram, tāpēc, ka tā nav būtiska, tomēr ir ieteicams uzskaitīt, kādi pasākumi ir veikti.

AUGSTA RISKA TREŠĀS VALSTIS

Direktīvas 18.a pantā ir sīki izstrādāti norādījumi par to, kā darboties ar klientiem no augsta riska trešām valstīm. Komisijai ir piešķirtas pilnvaras noteikt tās valstis, kurām ir stratēģiskas nepilnības to NILL/TFN režīmos, ar mērķi aizsargāt ES finanšu sistēmas integritāti. [Visjaunākais saraksts](#) tika sagatavots 2020. gada 7. maijā. Minētā saraksta valstis ir norādītas 1. pielikumā.

Valstu riska faktori nepārprotami ir nozīmīgs faktors vispārējā riska novērtējumā. Taču, ja klienti vai klientu faktiskie īpašnieki atrodas vai veic darījumdarbību zema riska jurisdikcijās, tas būtu jāatspoguļo arī riska novērtējumā.

Juristiem būtu jāņem vērā, ka var būt citas jurisdikcijas, kurās ir augsts nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas risks un kuras nav iekļautas Eiropas Komisijas augsta riska trešo valstu sarakstā. Piemēram, *Transparency International* (vispasaules NVO, kas cīnās pret korupciju) sniegtie korupcijas rādītāji un Pasaules Bankas ik gadu apkopotie ziņojumi var būt lietderīgi papildu resursi.

Turklāt, lai gan šī iedaļa attiecas uz augsta riska sarakstā iekļautajām valstīm, var būt arī valstis, atsevišķas personas vai grupas, uz kurām attiecas "sankcijas, embargo vai līdzīgi pasākumi", kā minēts III pielikuma 3. punktā, attiecībā uz kurām būs jāveic arī PUP. Šādus sarakstus veido ES un Apvienoto Nāciju Organizācija, kā arī atsevišķas dalībvalstis.

Papildu faktori, kas uzskaitīti 18.a pantā attiecībā uz PUP augsta riska trešām valstīm, galvenokārt ir vērsti uz papildu informāciju, kura ir jāiegūst no klienta, un attiecību papildu pārraudzību.

POLITISKI REDZAMAS PERSONAS (PRP)

PRP definīcija ir sniegta direktīvas 3. panta 9. punktā.

3. pants

9) "politiski redzama persona" ir fiziska persona, kura ieņem vai ir ieņēmusi svarīgus publiskus amatus, un ietver:

- a) valsts vadītājus, valdības vadītājus, ministrus un ministru vietniekus vai palīgus;
- b) parlamenta deputātus vai līdzīgus likumdošanas struktūru locekļus;
- c) politisko partiju pārvaldes struktūru locekļus;
- d) augstāko tiesu, konstitucionālo tiesu vai citu augsta līmeņa tiesu struktūru locekļus, kuru lēmumus tālāk nepārsūdz, izņemot izņēmuma gadījumos;
- e) revīzijas palātu vai centrālo banku valdes locekļus;
- f) vēstniekus, pagaidu lietvežus (*chargés d'affaires*) un augsta ranga virsniekus bruņotajos spēkos;
- g) valsts uzņēmumu administratīvo, vadības vai uzraudzības struktūru locekļus;
- h) starptautiskas organizācijas direktorus, direktoru vietniekus un valdes locekļus vai personas, kas ieņem tiem līdzvērtīgus amatus.

Neviens no a) līdz h) punktā minētajiem publiskajiem amatiem neietver vidēja ranga vai zemāka līmeņa ierēdņus;

Galvenā uzmanība ir pievērsta PRP, jo ESAO dalībvalstis ir nobažījušās, ka PRP ir izmantojušas savu politisko stāvokli, lai koruptīvā ceļā padarītu sevi bagātas. Attiecības ar PRP būs arī tad, ja klienta faktiskais īpašnieks ir PRP un ja klients vai tā faktiskais īpašnieks ir PRP ģimenes loceklis

vai persona, par kuru ir zināms, ka tā ir cieši saistītas ar PRP. Direktīvā ģimenes locekļi un cieši saistītas personas ir definētas šādi.

3. pants

10) "ģimenes locekļi" ir:

a) *politiski redzamas personas laulātais(-ā), vai persona, kas tiek uzskatīta par līdzvērtīgu politiski redzamas personas laulātajam;*

b) *bērni un viņu laulātie vai personas, kas tiek uzskatītas par līdzvērtīgām politiski redzamas personas laulātajam;*

c) *politiski redzamas personas vecāki;*

11) "personas, par kurām ir zināms, ka tās ir cieši saistītas" ir:

a) *fiziskas personas, par kurām ir zināms, ka viņām ir kopīgas faktiskas īpašumtiesības uz juridiskām vienībām vai juridiskiem veidojumiem vai jebkuras citas tuvas darījumu attiecības ar politiski redzamu personu;*

b) *fiziskas personas, kuras ir vienīgās juridiskas vienības vai juridiska veidojuma faktiskās īpašnieces, par kuru ir zināms, ka tā ir izveidota politiski redzamas personas labā de facto;*

Direktīvas 20. pantā ir noteikti šādi īpaši PUP pasākumi, kas juristam jāveic attiecībā uz PRP:

(1) jāievieš piemērotas riska pārvaldības sistēmas, tostarp uz riska faktoriem balstītas procedūras, lai noteiktu, vai klients vai klienta faktiskais īpašnieks nav PRP.

Juristiem nav jāveic plaša izmeklēšana, lai noteiktu, vai persona ir PRP. Pietiek ar to, ka tiek ņemta vērā informācija, kas ir jurista rīcībā vai ir publiski zināma. Daudzi juristu uzņēmumi izmanto abonenta pakalpojumus, kas var veikt meklēšanu PRP datubāzēs. Tas, kādi pasākumi jāveic, ir atkarīgs no jurista prakses vispārējā riska novērtējuma.

Tā kā PRP pasaulē ir plaši sastopamas un pastāvīgi mainās, ir daži šādi pamatrādītāji, kas var sniegt pierādījumus:

- jurists saņem līdzekļus no valsts konta;
- korespondence no klienta vai saistītās personas ir uz oficiālas veidlapas;
- ziņu reportāžas un meklējumi internetā.

Juristiem arī nav aktīvi jāpēta, vai klienta faktiskie īpašnieki ir PRP. Tomēr, ja ir zināms, ka faktiskais īpašnieks ir PRP, juristiem saskaņā ar riska pieeju būtu jāapsver, kādi papildu pasākumi (ja tādi ir) ir jāveic, strādājot ar klientu;

(2) jāsaņem augstākās vadības apstiprinājums darījumu attiecību nodibināšanai vai turpināšanai ar PRP.

Jēdziens “augstākā vadība” ir definēts 3. panta 12. punktā, proti, “ir ierēdnis vai darbinieks, kam ir pietiekamas zināšanas par iestādes pakļautību nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar iestādes pakļautību riskam”. Viņam nav visos gadījumos jābūt juridiskā uzņēmuma valdes loceklim un tāpēc tas var būt:

- prakses grupas vadītājs;
- cits partneris, kas nav iesaistīts konkrētajā lietā;
- partneris, kas uzrauga konkrēto lietu;
- persona, kas uzņēmumā ir atbildīga par NILL/TFN noteikumu izpildi;
- vadošais partneris.

(3) jāveic piemēroti pasākumi to personu labklājības un līdzekļu izcelsmes noteikšanai, kuras tiek iesaistītas darījumu attiecībās vai darījumos ar PRP;

Jēdziens “līdzekļu izcelsme” atšķiras no jēdziena “labklājības izcelsme”. “Līdzekļu izcelsme” attiecas uz vietu, no kuras tiek sūtīti klienta līdzekļi, un kā un no kurienes klients ir ieguvis naudu, lai to varētu nosūtīt. “Labklājības izcelsme” ir saistīta ar to, kā radusies visa klienta labklājība vai kopējie aktīvi, piemēram, no mantošanas, īpašuma pārdošanas vai no investīciju nestās peļņas. NILL/TFN novērtējumam būtisks ir “labklājības izcelsmes” novērtējums.

Ja persona ir zināma PRP, tās finansiālās intereses var būt jau pieejamas publiskā reģistrā.

Pretējā gadījumā vajadzētu pietikt ar klientam uzdotajiem jautājumiem un visu darbību reģistrēšanu kā parasti. Dokumentu veidam, kas pieņemts, lai pārbaudītu līdzekļu vai labklājības izcelsmi, vajadzētu būt atkarīgam no NILL/TFN riska līmeņa, ko rada klients. Jo augstāks risks, jo vispusīgākiem un uzticamākiem ir jābūt dokumentiem, ko jurists iegūst. Izskatāmo dokumentu veidi ir šādi: bankas konta izraksti, testamenti, pilnīgas algas lapas, revidēti finanšu pārskati, kuros uzrādīti klientam izmaksātie līdzekļi, pārdošanas/pirkšanas līgumi, citu darījumu kvītis, pierādījums ienākumiem, kas gūti no akciju kapitāla, darījumdarbības, mantojuma vai dāvanas.

Labklājības izcelsmes pārbaude zema vai vidēja riska klientam var nozīmēt, ka ir tikai jāiztaujā un jāreģistrē atbildes. Pieaugot riskam, pieaug arī jautājumu un iegūstamās dokumentācijas līmenis.

Lai gan šis ieteikums ir iekļauts šajā iedaļā, kas saistīta ar PRP, juristiem būtu jāapsver iespēja ievērot to arī jebkādu darījumu attiecību pastāvīgas pārraudzības ietvaros neatkarīgi no tā, vai pastāv augsta vai cita veida risks. Kā minēts iepriekš, līdzekļu izcelsmes pārbaude ir noderīgs praktisks līdzeklis juridiskā uzņēmuma aizsardzībai kopumā.

(4) jāveic pastiprināta minēto darījumu attiecību pastāvīga pārraudzība.

Pastiprināta pārraudzība būtu, piemēram, gadījumā, kad tiek nodrošināts, ka klienta maksātie līdzekļi nāk no norādītā konta un summa ir atbilstīga zināmajai klienta labklājībai. Ja tā nav, ir jāuzdod papildu jautājumi.

ATTIECĪBAS AR KLIENTIEM BEZ TIEŠAS SASKARES

Ja klients ir fiziska persona un fiziski nav bijis klāt identitātes noteikšanai, tas ir faktors, kas jāņem vērā, novērtējot NILL vai TF riska līmeni un attiecīgo PUP pasākumu apmēru.

Protams, klients, kas nav fiziska persona, nekad nevar būt fiziski klāt identitātes noteikšanai, un to pārstāvēs aģents. Lai gan tas, ka nav bijuši šāda klienta aģentu klātienes apmeklējumi, ir riska faktors, tas uzreiz automātiski nenozīmē, ka ir jāveic PUP. Ir jānovērtē vispārējais risks.

BRĪDINĀJUMA SIGNĀLI

Papildus iepriekš minētajām atzītajām kategorijām pastāv dažādi apstākļi, kuriem juristam būtu jāpievērš īpaša uzmanība; tos parasti sauc par brīdinājuma signāliem.

Tās atkal ir sadalītas trīs jau minētajās riska kategorijās: klienta, darījuma, ģeogrāfijas. Turpmāk minētie piemēri ir atlasīti no “Juristu rokasgrāmata par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas atklāšanu un novēršanu” (“*A lawyer’s guide to detecting and preventing money laundering*”), kuru 2014. gadā publicējusi CCBE, Starptautiskā advokātu asociācija (IBA) un Amerikas Advokātu asociācija (ABA) un kurā norādītos brīdinājuma signālu sarakstus ir vērts izlasīt pilnībā. Ģeogrāfiskie piemēri ir atrodami iepriekšējā iedaļā par augsta riska trešām valstīm.

Klients

- izmanto starpniekus bez pamatota iemesla;
- izvairās no personiska kontakta bez pamatota iemesla;
- nelabprāt izpauž informāciju, datus un dokumentus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu darījuma izpildi;
- izmanto fiktīvus vai viltotus dokumentus;
- klients ir saimnieciska vienība, kura nav atrodama internetā;
- klients neparasti labi pārzina tiesību aktos paredzētos parastos standartus, kas attiecas uz apmierinošu klientu identificēšanu, datu ievadi un ziņojumiem par aizdomīgiem darījumiem, vai uzdod atkārtotus jautājumus par saistītajām procedūrām;

- puses ir saistītas bez acīmredzama darījuma iemesla vai to vecums ir neparasts darījuma izpildei;
puses nav tās pašas personas, kas faktiski vada darbību.

Darījums

- nav pienācīga izskaidrojuma skaidras naudas izmantošanai;
- līdzekļu izcelsme ir neparasta, piemēram, vairāki bankas konti, ārvalstu bankas konti, pārvedums caur augsta riska valsti;
- nav pienācīga izskaidrojuma neparasti īsam atmaksas termiņam vai hipotēkām, ko atkārtoti atmaksā ievērojami pirms sākotnēji noteiktā atmaksas termiņa;
- nav pienācīga izskaidrojuma pārmērīgi augstai vai zemei cenai, kas noteikta pārvedamajiem aktīviem;
- nav pienācīga izskaidrojuma lielam finanšu darījumam, jo īpaši, ja to pieprasa nesen izveidots uzņēmums un tas nav pamatots ar korporatīvo mērķi vai klienta darbību;
- līdzekļu izcelsme ir neparasta, jo trešās puses finansē vai nu darījumu, vai maksājumus/nodokļus bez acīmredzamas saistības.

Geogrāfija

- valstis/apgabali, kuri, kā atzinuši uzticami avoti, sniedz finansējumu vai atbalstu teroristu darbībām vai kuru teritorijā darbojas noteiktas teroristu organizācijas;
- valstis, kurās, kā atzīts uzticamos avotos, ir ievērojams organizētās noziedzības, korupcijas vai citu noziedzīgu darbību līmenis, tajā skaitā nelikumīgu narkotisko vielu, cilvēku tirdzniecības un kontrabandas un nelikumīgu azartspēļu izcelsmes valstis vai tranzītvalstis;
- valstis, uz kurām attiecas sankcijas, embargo vai līdzīgi pasākumi, kurus noteikušas starptautiskas organizācijas, piemēram, ES vai ANO;
- valstis, kurās, kā atzīts uzticamos avotos, ir vāja pārvaldība, tiesībaizsardzība un regulatīvie režīmi, tajā skaitā valstis, kas minētas *FATF* paziņojumā kā tādas, kurās ir vāji NILL/TFN režīmi un saistībā ar kurām finanšu iestādēm būtu jāpievērš īpaša uzmanība darījumu attiecībām un darījumiem.

TEHNOLOĢIJU IZMANTOŠANA

KUP pienākumu izpildei juristi var izmantot šādus tehnoloģiskos risinājumus:

- elektroniskos līdzekļus personas identitātes pārbaudei;
- uzņēmumu reģistru un faktisko īpašnieku pārbaudītājus;
- elektroniskos rīkus, ar kuriem var pārbaudīt, vai klientiem nav piemērotas sankcijas, tās nav PRP un negatīvu ziņu kontrolsarakstos.

To izmantošana neatbrīvo juristus no personiskās atbildības, kas juristam paliks visu laiku nemainīga. Tādēļ juristu darbiniekiem, kas izmanto šos rīkus, jābūt atbilstoši apmācītiem, un juristiem pašiem būtu jāveido padziļināta izpratne par to, kā šie rīki darbojas.

Elektronisko līdzekļu izmantošana identitātes pārbaudei var ietaupīt uzņēmuma resursus un var būt tikpat droša kā tradicionālo papīra dokumentu izmantošana vai pat drošāka. Tomēr juristiem būtu jāņem vērā dažādi riski:

- kiberdrošība un datu drošība;
- krāpšana;
- cilvēka kļūdas iespējamība, nepareizi ievadot datus;
- klienta vai darījuma radītā riska līmenis;
- nepieciešamība sasaistīt attiecīgo klientu ar atrasto elektronisko identitāti;
- elektronisko pakalpojumu sniedzēja izmantoto avotu jaunums, uzticamība un daudzveidība;
- pakalpojuma sniedzēja uzticamība, neatkarība un pārredzamība, kā arī tas, vai to ir sertificējusi publiskā sektora iestāde vai valsts shēmas daļa, vai tas ir atzītas nozares struktūras loceklis un atbilst atzītiem starptautiskiem standartiem šajā jomā.

Darbojoties ar uzņēmumu reģistriem un faktisko īpašnieku pārbaudītājiem, no riska līmeņa būtu jāizriet, vai būtu jāmeklē neatkarīgi pierādījumi, ņemot vērā, ka šādus reģistrus parasti veido, izmantojot datus, ko sniegušas pašas vienības. Reģistrētā informācija var arī nesniegt pilnīgu priekšstatu, un uzmanība jāpievērš tam, cik bieži dati ir jāatjaunina.

Pārbaudei par to, vai klientam nav piemērotas sankcijas, tas nav PRP un negatīvu ziņu kontrolsarakstos, atkal noteicošais faktors būs riska līmenis. Zemāka riska gadījumos vai praksēs var būt pieņemami bezmaksas vai standarta risinājumi. Augstāka riska gadījumos būtu jāapsver, cik plašai vajadzētu būt pārbaudei (piemēram, attiecībā uz faktiskajiem īpašniekiem, uzņēmumu

direktoriem), cik bieži tā jāveic un cik uzticamas ir izmantotās sistēmas datu ievades, informācijas vecuma un datu pilnīguma ziņā. Pienācīgam pārbaudes rīkam būtu jāspēj pārbaudīt un identificēt personvārdus un citas datu kopas ar nelielām izmaiņām, piemēram, apgrieztā secībā, daļēju tekstu un saīsinājumus, vai tādas, kuras veidotas no rakstzīmēm, kas nav latīņu, piemēram, ķīniešu hieroglifiem vai komerciālā koda datiem.

ZIŅOŠANAS PIENĀKUMI

Ievads

Ziņošana par aizdomīgiem darījumiem ir galvenais elements NILL/TFN režīmā, kas izveidots ar direktīvu. Galvenais pienākums izriet no 33. panta.

33. pants

1. Dalībvalstis prasa, lai atbildīgie subjekti un, attiecīgos gadījumos, to direktori un darbinieki pilnībā sadarbotos, nekavējoties:

a) pēc pašu iniciatīvas informējot FIU, tostarp iesniedzot ziņojumu, ja atbildīgais subjekts zina vai tam ir aizdomas vai pamatots iemesls uzskatīt, ka līdzekļi, neatkarīgi no iesaistītās summas, ir iegūti noziedzīgas darbības rezultātā vai ir saistīti ar teroristu finansēšanu, un šādos gadījumos nekavējoties atbildot uz FIU papildu informācijas pieprasījumiem; un

b) tieši sniedzot visu nepieciešamo informāciju FIU pēc tās pieprasījuma.

Tiek ziņots par visiem aizdomīgiem darījumiem, tostarp par darījumu mēģinājumiem.

Attiecībā uz juristiem, uz kuriem attiecas 2. panta 1. punkta 3. apakšpunkta b) punkts, ir noteikti šādi īpaši noteikumi.

34. pants

1. Atkāpjoties no 33. panta 1. punkta, attiecībā uz atbildīgajiem subjektiem, kas minēti 2. panta 1. punkta 3) apakšpunkta a), b) un d) punktā, dalībvalstis var izraudzīties piemērotu attiecīgās profesijas pašregulējuma struktūru kā iestādi, kura saņem 33. panta 1. punktā minēto informāciju.

Neskarot 2. punktu, izraudzītā pašregulējuma struktūra šī punkta pirmajā daļā minētajos gadījumos informāciju nekavējoties un nefiltrējot nodod FIU.

2. Dalībvalstis nepiemēro notāriem, citiem neatkarīgajiem juridisko profesiju pārstāvjiem, revidentiem, ārštata grāmatvežiem un nodokļu konsultantiem pienākumus, kas izklāstīti 33. panta 1. punktā, ar stingru noteikumu, ka šāds atbrīvojums attiecas vienīgi uz informāciju, kuru viņi saņem vai iegūst par kādu no saviem klientiem, kad nosaka sava klienta juridisko stāvokli vai veic savu uzdevumu, minēto klientu aizstāvot vai pārstāvot tiesvedībā, vai attiecībā uz to, tostarp sniedz konsultācijas par šādu procedūru uzsākšanu vai izvairīšanos no tām, neatkarīgi no tā, vai šī informācija ir iegūta vai saņemta pirms šādām procedūrām, to laikā vai pēc tam.

Kopumā šie divi noteikumi paredz, ka juristam jāinformē valsts finanšu ziņu vākšanas vienība (FIU), ja jurists “zina vai tam ir aizdomas vai pamatots iemesls uzskatīt”, ka līdzekļi, kas veido daļu no darījuma, ir iegūti noziedzīgas darbības rezultātā vai ir saistīti ar teroristu finansēšanu. Dalībvalstis var atļaut advokatūrām pārņemt ziņošanas pienākumu, un tā notiek dažās dalībvalstīs. Juristi ir arī atbrīvoti no ziņošanas pienākuma stingri ierobežotos apstākļos — tad, kad viņi nosaka sava klienta juridisko stāvokli vai aizstāv vai pārstāv klientu tiesvedībā.

Juristiem nav jāturpina darboties klienta labā pēc ziņojuma par aizdomīgu darījumu (ZAD) iesniegšanas FIU, ja vien nepastāv ļoti ierobežoti apstākļi.

35. pants

1. Dalībvalstis pieprasa, lai atbildīgie subjekti atturētos no tādu darījumu veikšanas, par kuriem ir informācija vai pastāv aizdomas, ka tie ir saistīti ar noziedzīgas darbības rezultātā gūtiem ieņēmumiem vai teroristu finansēšanu, kamēr tie nav pabeiguši nepieciešamo darbību saskaņā ar 33. panta 1. punkta pirmās daļas a) apakšpunktu un izpildījuši visas citas konkrētas kompetento iestāžu sniegtas norādes saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.

2. Ja nav iespējams atturēties no 1. punktā minēto darījumu veikšanas vai ja pastāv iespēja, ka tas traucēs centienus saukt pie atbildības aizdomās turamo darbību labuma guvējus, attiecīgie atbildīgie subjekti tūlīt pēc tam informē FIU.

Visbeidzot, juristam nepārprotami būtu jāiepazīstas ar valstī noteikto kārtību, kādā ZAD nosūta FIU.

Izklāsts par saistībām ar šiem ziņošanas pienākumiem, tajā skaitā par aizliegumu brīdināt, kas ir atsevišķi aplūkots turpmāk, un par jurista un klienta saziņas konfidencialitāti ir norādīts turpmāk iedaļā par jurista un klienta saziņas konfidencialitāti.

Brīdināšana

Ir viens ziņošanas pienākumu aspekts, kas ir ļoti svarīgs juristiem, un tas ir 39. pantā paredzētais noteikums par brīdināšanas aizliegumu.

39. pants

1. Atbildīgie subjekti un to direktori un darbinieki neizpauž attiecīgajam klientam vai citām trešām personām to, ka informācija tiek, tiks vai ir tikusi nosūtīta saskaņā ar 33. vai 34. pantu vai tiek veikta vai var tikt veikta analīze saistībā ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vai teroristu finansēšanu.

Citiem vārdiem sakot, juristam ir aizliegts izpaust klientam, ka jurists ir iesniedzis FIU ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem. Tiem, kas pārkāpj šīs prasības, piemēro sankcijas (skatīt turpmāk). Tomēr 39. panta 6. punktā šim vispārīgajam noteikumam ir paredzēts viens izņēmums.

39. pants

6. Ja 2. panta 1. punkta 3. apakšpunkta a) un b) punktā minētie atbildīgie subjekti cenšas klientu atturēt no pretlikumīgas darbības, tas nav uzskatāms par informācijas izpaušanu šā panta 1. punkta nozīmē.

Citiem vārdiem sakot, ja jurists mēģina atturēt klientu no nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas, tas nenozīmē, ka klients ir brīdināts (pat ja klients var nojaust, ka juristam ir aizdomas, ka darījums varētu būt saistīts ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu). Juristam joprojām ir pienākums sagatavot ZAD, taču tajā pašā laikā viņš var turpināt censties atturēt klientu.

Direktīvas 39. panta 6. punkts neuzliek juristam juridisku pienākumu mēģināt atturēt klientu no pretlikumīgām darbībām. Ņemot to vērā, saistības starp jurista darbībām, kas, no vienas puses ir paredzētas 39. panta 6. punktā (atturēt klientu), bet, no otras puses, — 33. pantā (pienākums iesniegt ZAD) un 35. pantā (atturēties no darījuma turpināšanas), vislabāk var izprast šādā secībā. Direktīvas 33. pantā ietverts pienākums sagatavot ZAD; šajos gadījumos juristiem jāatturas no darījuma turpināšanas līdz FIU lēmuma pieņemšanai (35. pants). Jebkādas iespējamās centienus atturēt klientu no iesaistīšanās pretlikumīgās darbībās neuzskata par pārkāpumu, kā paredzēts 39. panta 6. punktā. Tomēr juristi nedrīkst brīdināt savus klientus par ZAD.

Tiklīdz juristi ir iesnieguši ZAD, viņiem būtu nopietni jāapsver iespēja pārtraukt darboties klienta labā uzreiz pēc ZAD iesniegšanas, pat ja direktīvā nav paredzēts šāds pienākums. Jurists vēlāk var tikt apsūdzēts par to, ka tas ir zinājis par pretlikumīgām darbībām, pat ja FIU nav sniegusi negatīvu atbildi. Citiem vārdiem — ZAD iesniegšanu var izmantot pret juristu turpmākajā tiesvedībā.

Ja juristam izdodas atturēt klientu no pretlikumīgas darbības, tad vairs nav pienākuma iesniegt ZAD.

“Zina vai tam ir aizdomas vai pamatots iemesls uzskatīt” — un vārdu vispārējā nozīme

Tie ir 33. panta 1. punkta a) apakšpunktā norādītie atslēgvārdi, kas juristiem jāņem vērā. Tā kā neziņošana ir uzskatāma par pārkāpumu (skatīt turpmāk iedaļu “Sankcijas”), minēto vārdu nozīme ir svarīga.

Vārds “zina” var šķist diezgan vienkārši saprotams. Parasti zināšanas nozīmē reālas zināšanas. Rodas jautājums, vai juristi, apzināti neņemot vērā patiesību, var ierobežot zināšanas. Jurisdikcijām varētu būt sava interpretācija šajā jautājumā, bet *prima facie* standartam vajadzētu būt tādām, ka pietiek ar faktiskajām zināšanām.

Kritērijs frāzei “ir aizdomas” ir subjektīvs. Juristam, kurš uzskata, ka darījums ir aizdomīgs, nav jāzina noziedzīgā nodarījuma precīza būtība vai tas, ka konkrētie līdzekļi ir noteikti iegūti, veicot noziedzīgu nodarījumu. Nevajadzētu būt prasībai, ka aizdomām jābūt skaidrām vai stingri pamatotām ar konkrētiem faktiem, bet ir jābūt noteiktai pārliecinātības pakāpei, kas ne vienmēr nozīmē pilnīgu pārliecību, bet vismaz ir vairāk nekā tikai pieņēmums. Jurists var būt pamanījis kaut ko neparastu vai negaidītu, un pēc ziņu ievākšanas fakti nešķiet normāli vai loģiski no

komerciālā viedokļa. Lai rastos aizdomas, nav jābūt pierādījumam, ka notiek nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana.

Iepriekš norādītie brīdinājuma signāli sniedz norādījumus par vairākām standarta brīdinājuma zīmēm, kas var radīt bažas. Ja juristam vēl nav radušās aizdomas, bet vienkārši ir iemesls bažām, piemēram, ko rada kāds no brīdinājuma signāliem, jurists var uzdot klientam vai citiem vairāk jautājumu. Tas varētu būt atkarīgs no tā, ko jurists jau zina un cik viegli ir ievākt ziņas.

Kritērijs frāzei “ir pamatots iemesls uzskatīt”, ietver to pašu mentālo elementu, ko frāze “ir aizdomas”, izņemot to, ka šeit tas ir objektīvs kritērijs. Vai ir bijuši faktiski apstākļi, no kuriem godīgā un saprātīgā juristam būtu vajadzējis loģiski secināt vai rasties aizdomām, ka klients ir iesaistīts nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā?

Tas rada vēl vienu svarīgu jautājumu. Norādījumi par šo vārdu nozīmi var tikt attiecināti tikai uz Eiropas līmeni, jo valstu tiesību aktos šie vārdi var būt definēti īpašā veidā un nedaudz atšķirīgi katrā dalībvalstī.

Tas pats attiecas arī uz citiem vārdiem, kas ietverti ziņošanas pienākumos, piemēram, “nosaka sava klienta juridisko stāvokli” vai “tiesvedībā” frāzē, kas atrodama 34. pantā par atbrīvojumu no ziņošanas pienākuma, kad “nosaka sava klienta juridisko stāvokli vai veic savu uzdevumu, minēto klientu aizstāvēt vai pārstāvēt tiesvedībā, vai attiecībā uz to”.

Visos šajos gadījumos juristiem ir svarīgi zināt precīzu formulējumu, kas lietots gan direktīvā viņu valsts valodā, gan arī valsts īstenošanas tiesību aktos, kā arī kā tas parasti tiek interpretēts. Valsts tiesību akti nevar atšķirties no direktīvā noteiktā ES līmeņa standarta, un, ja tā notiek, direktīva ir noteicošā, taču vārdu apjoms dažādās dalībvalstīs var būt nedaudz atšķirīgs.

“Noziedzīga darbība”

Saskaņā ar 33. panta 1. punkta a) apakšpunktu juristam ir pienākums sagatavot ZAD “ja atbildīgais subjekts zina vai tam ir aizdomas vai pamatots iemesls uzskatīt, ka līdzekļi, neatkarīgi no iesaistītās summas, ir iegūti noziedzīgas darbības rezultātā vai ir saistīti ar teroristu finansēšanu”.

Vārdi “noziedzīga darbība” ir definēti direktīvas 3. panta 4. punktā.

3. pants

4) “noziedzīga darbība” ir jebkāda veida noziedzīga iesaistīšanās šādu smagu noziegumu veikšanā:

a) teroristu nodarījumi, nodarījumi, kas saistīti ar teroristu grupu, un ar teroristu darbībām saistīti nodarījumi, kā izklāstīts Direktīvas (ES) 2017/541 II un III sadaļā;

b) jebkurš nodarījums, kas minēts Apvienoto Nāciju Organizācijas 1988. gada Konvencijas pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti 3. panta 1. punkta a) apakšpunktā;

c) noziedzīgu organizāciju darbības, kā definēts Padomes Pamatlēmuma 2008/841/TI 1. panta 1) punktā;

d) krāpšana, ja tā ir vismaz nopietna, kas skar Savienības finansiālās intereses, kā to nosaka Konvencijas par Eiropas Kopienų finansiālo interešu aizsardzību 1. panta 1. punkts un 2. panta 1. punkts;

e) korupcija;

f) visi noziedzīgi nodarījumi, tostarp nodokļu noziegumi saistībā ar tiešajiem un netiešajiem nodokļiem un kā tie definēti dalībvalstu tiesību aktos, kas sodāmi ar brīvības atņemšanu vai ieslodzījumu, kura maksimālais ilgums ir lielāks par vienu gadu, vai attiecībā uz dalībvalstīm, kurām to tiesību sistēmās ir noteikts minimālais soda ilgums par noziedzīgiem nodarījumiem, visi noziedzīgi nodarījumi, kas sodāmi ar brīvības atņemšanu vai ieslodzījumu, kura minimālais ilgums ir vairāk nekā seši mēneši;

Visbūtiskākā 3. panta daļa ir iepriekš minētais f) apakšpunkts, kurš vispārēji aptver “visus noziedzīgus nodarījumus”, jo tas būs kritērijs vairumam darījumu, par kuriem juristi konsultēs. Tomēr tas neaptver visus nodarījumus. Lai gan tas aptver nodokļu noziegumus, vienīgie nodarījumi, uz kuriem tas attiecas, ir tie, kuriem var piemērot f) apakšpunktā minētos sodus, proti, kas sodāmi ar sodu ilgāku par vienu gadu. Dalībvalstīm, kurām ir noteikts minimālais soda ilgums par noziedzīgiem nodarījumiem, definīcija paredz citu minimālo ilgumu — vairāk nekā sešus mēnešus.

Par nodarījumiem, kas neietilpst šajā definīcijā, nav jāziņo. Ir skaidrs, ka juristiem būs jāiepazīstas ar pārkāpumu sarakstu savas valsts tiesību aktos.

DATU AIZSARDZĪBA

Uz direktīvā minētajiem datiem attiecas Vispārīgā datu aizsardzības regula ([VDAR — Regula \(ES\) 2016/679](#)). Pilns VDAR skaidrojums neietilpst šīs rokasgrāmatas darbības jomā. Tomēr juristiem jāievēro tās noteikumi attiecībā uz visiem datiem, ko tie apstrādā saistībā ar klientu.

Direktīvas 41. pantā ir paredzēti datu aizsardzības jautājumi.

41. pants

2. Atbildīgie subjekti apstrādā personas datus, pamatojoties uz šo direktīvu, vienīgi nolūkā novērst nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un teroristu finansēšanu, kā minēts 1. pantā, un tos tālāk neapstrādā veidā, kas neatbilst minētajiem mērķiem. Personas datu apstrāde, pamatojoties uz šo direktīvu, jebkādiem citiem mērķiem, piemēram, komerciāliem mērķiem, ir aizliegta.

3. Atbildīgie subjekti jauniem klientiem pirms darījumu attiecību nodibināšanas vai gadījuma darījuma veikšanas sniedz informāciju, kas prasīta, ievērojot [VDAR]. Minētā informācija jo īpaši ietver vispārēju paziņojumu par atbildīgo subjektu juridiskajiem pienākumiem saskaņā ar šo direktīvu apstrādāt personas datus nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas nolūkos, kā minēts šīs direktīvas 1. pantā.

4. Piemērojot 39. panta 1. punktā noteikto izpaušanas aizliegumu, dalībvalstis pieņem normatīvus pasākumus, ar kuriem pilnībā vai daļēji tiek ierobežotas datu subjekta tiesības piekļūt saviem datiem, ciktāl šāds daļējs vai pilnīgs ierobežojums ir pasākums, kas demokrātiskā sabiedrībā ir vajadzīgs un samērīgs, pienācīgi ņemot vērā attiecīgās personas likumīgās intereses:

a) lai atbildīgais subjekts vai valsts kompetentā iestāde varētu labi pildīt savus uzdevumus šīs direktīvas nolūkiem; vai

b) lai izvairītos no tādu oficiālu vai tiesisku pārbaužu, izvērtējumu, izmeklēšanu vai procedūru kavēšanas šīs direktīvas nolūkā un lai nodrošinātu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas neapdraudētu novēršanu, izmeklēšanu un atklāšanu.

No minētajiem noteikumiem un no VDAR vispārējās piemērošanas izriet vairāki nosacījumi.

Pirmkārt, jurists nedrīkst izmantot KUP vai saskaņā ar citiem direktīvā paredzētajiem noteikumiem iegūtos datus jebkādiem citiem mērķiem, piemēram, tirgdarbībai vai peļņas gūšanai.

Otrkārt, jurista datu apstrādes juridiskais pamats nav klienta piekrišana, un tas nav atkarīgs no klienta piekrišanas. VDAR 6. pants paredz sešus likumīgus pamatojumus datu apstrādei, no kuriem viens ir klienta piekrišana. Pārējie ir norādīti 6. panta tekstā.

Regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (VDAR) 6. pants

Apstrādes likumīgums

1. Apstrāde ir likumīga tikai tādā apmērā un tikai tad, ja ir piemērojams vismaz viens no turpmāk minētajiem pamatojumiem:

a) datu subjekts ir devis piekrišanu savu persondatu apstrādei vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem;

b) apstrāde ir vajadzīga līguma, kura līgumslēdzēja puse ir datu subjekts, izpildei vai pasākumu veikšanai pēc datu subjekta pieprasījuma pirms līguma noslēgšanas;

c) apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu;

d) apstrāde ir vajadzīga, lai aizsargātu datu subjekta vai citas fiziskas personas vitālas intereses;

e) apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras;

f) apstrāde ir vajadzīga pārziņa vai trešās personas leģitīmo interešu ievērošanai, izņemot, ja datu subjekta intereses vai pamattiesības un pamatbrīvības, kurām nepieciešama personas datu aizsardzība, ir svarīgākas par šādām interesēm, jo īpaši, ja datu subjekts ir bērns.

Pirmās daļas f) apakšpunktu nepiemēro apstrādei, ko veic publiskas iestādes, pildot savus uzdevumus.

Taču ir vēl divi pamatojumi, kuri abi attiecas uz jurista veikto datu apstrādi. Viens no tiem ir “apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu”. Tā kā direktīvā ir

noteikts, ka juristam jāiegūst un jāglabā konkrēti dati (skatīt 40. pantu iepriekšējā iedaļā) NILL/TFN iesaistītajiem juristiem juridiskais pamats var būt ietverts 6. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētajā “juridiskajā pienākumā”.

Taču uz to varētu attiekties arī 6. panta 1. punkta e) apakšpunkts — “apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras”. Tas ir tāpēc, ka 43. pantā ir īpaši noteikts, ka “personas datu apstrādi, pamatojoties uz šo direktīvu, nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas nolūkos, kā minēts 1. pantā, uzskata par sabiedrības interešu jautājumu atbilstīgi [VDAR]”.

Treškārt, saskaņā ar VDAR pastāv izņēmums attiecībā uz klienta tiesībām piekļūt datiem, kas saistīti ar brīdināšanas noteikumiem. Brīdināšanai ir skaidra saistība ar datu aizsardzību, jo, ja klientam ir tiesības redzēt, ka brīdinājuma ziņojums ir sagatavots, tad tas ir pretrunā brīdināšanas aizlieguma mērķim.

VDAR 23. pantā jau paredzēts šāds iespējamais ierobežojums, un VDAR preambulā ir konkrēti minēts šāds ierobežojums “tas ir svarīgi, piemēram, saistībā ar nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšanas apkarošanu”.

Tādējādi direktīvā ir skaidri noteikts, ka dalībvalstīm šajā saistībā ir jārīkojas attiecībā uz šādu datu izpaušanu (atsauce uz 39. pantu), pieņemot tiesību aktus, kas ierobežo klienta tiesības piekļūt šādiem datiem. Juristiem jāpārzina savas dalībvalsts šīs jomas attiecīgo tiesību saturs un darbības joma.

JURISTA UN KLIENTA SAZIŅAS KONFIDENCIALITĀTE

Ievads

Iepriekš 33., 34., 35. un 39. pantā izklāstītie noteikumi ir ne tikai NILL/TFN režīma pamatā, bet tie atbilst arī vienam no jurista un klienta attiecību pamatprincipiem, proti, jurista un klienta saziņas konfidencialitātei (šis vispārīgais termins izmantots, lai aptvertu vispārīgos jēdzienus — dienesta noslēpums un profesionālā noslēpuma neizpaušana), un pilnas uzticības attiecībām starp juristu un klientu.

Būtisks ES teksts par jurista un klienta attiecību konfidencialitātes nozīmi un sekām izriet no sprieduma lietā *AM&S (AM&S Europe Limited / Eiropas Kopienu Komisija*, spriedums lietā 155/79):

“Kopienu tiesībās, kas rodas ne tikai no dalībvalstu ekonomiskās, bet arī juridiskās mijiedarbības, jāņem vērā principi un jēdzieni, kuri ir kopīgi šo dalībvalstu tiesībās attiecībā uz konfidencialitātes ievērošanu, jo īpaši attiecībā uz noteiktu saziņu starp juristiem un klientiem. Šāda konfidencialitāte faktiski atbilst prasībai, kuras nozīme ir atzīta visās dalībvalstīs, ka katram ir jābūt tiesībām bez ierobežojumiem konsultēties ar juristu, kam profesija ietver neatkarīgu juridisku konsultāciju sniegšanu visiem, kuriem tas nepieciešams.”

Tiesa atkal pēc vairāk nekā divdesmit gadiem šo lietu izskatīja no jauna apvienotajās lietās T-125/03 un T-253/03 *Akzo Nobel Chemicals Ltd un Akcros Chemicals Ltd / Eiropas Kopienu Komisija*. Tās būtisks princips, kas norādīts iepriekš, tika atzīts vēlākajā lietā, kurā tiesa arī norādīja, ka šis princips “līdz ar to ir cieši saistīts ar jurista lomu, kurš tiek uzskatīts par piederību pie tiesu sistēmas”.

Tas faktiski ir starptautiski atzīts princips. Starptautiskā advokātu asociācija ir publicējusi izdevumu “Starptautiskie principi juridisko profesiju pārstāvju darbībai” (*International Principles on Conduct for the Legal Profession*), kurā 4. princips paredz:

“Jurists vienmēr ievēro un nodrošina konfidencialitātes aizsardzību attiecībā uz pašreizējo vai bijušo klientu lietām, ja vien tiesību aktos un/vai piemērojamās profesionālās ētikas noteikumus nav paredzēts citādi.”

Jurista un klienta saziņas konfidencialitāti apzīmē ar dažādiem nosaukumiem, un to reglamentē dažādi noteikumi dažādās jurisdikcijās.

Piemēram, dažās jurisdikcijās jurista un klienta saziņas konfidencialitātes tiesību aktos un noteikumos ir skaidri noteikti pienākumi juristam. Citos gadījumos konfidencialitātes informācijas aizsardzību pret tās izpaušanu panāk, izveidojot “privilēģijas” (sauktas arī par atbrīvojumiem), kas atbrīvo no parastajiem noteikumiem, kuros pieprasīta informācijas izpaušana.

Tomēr pamatprincips visur ir viens un tas pats: juristam (daudzās valstīs ar likumu) ir aizliegts izpaust trešai personai, tajā skaitā valsts un tiesu iestādēm, informāciju, ko klients ir sniedzis tam konfidenciali.

Pastāv arī vispārīgs noteikums, ka aizsardzība, kuru nodrošina jurista un klienta saziņas konfidencialitāte, neattiecas uz gadījumiem, kad jurists apzināti palīdz, atbalsta vai veicina savu klientu nelikumīgu rīcību, kas šajā gadījumā ir nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana vai palīdzēšana teroristu finansēšanā. Jurists gandrīz noteikti būs noziedzīga nodarījuma izdarītājs. Juristu arī parasti disciplināri sodīs attiecīgā profesionālā regulatīvā iestādē.

Eiropas judikatūra

Direktīvā paredzētie ziņošanas pienākumi nav pretrunā šim principam Eiropas tiesību aktu izpratnē. Par to ir nolemts vairākās lietās — vienā, kas izskatīta Eiropas Savienības Tiesā, un vienā, kas izskatīta Eiropas Cilvēktiesību tiesā.

Lietā *Ordre des barreaux francophones et germanophone un citi / Conseil des ministres*, lieta C-305/05, kura izskatīta Eiropas Savienības Tiesā un kurā ar vienu no Beļģijas Advokatūras rīkojumu ierosināta lieta par pastāvošo konfliktu. Taču tiesa nolēma, ka ziņošanas pienākumi nepārkāpj tiesības uz taisnīgu tiesu, ko garantē Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. pants un Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 2. punkts.

Sniegtais iemesls bija, ka ziņošanas pienākumi attiecas uz juristiem tikai tiktāl, ciktāl tie konsultē savu klientu konkrētu darījumu sagatavošanā vai izpildē, būtībā tādu, kas ir finanšu vai transakcijas darījumi. Parasti šādu darbību būtība ir tāda, ka tās notiek kontekstā, kas nav saistīts

ar tiesvedību tiesā, un līdz ar to uz šīm darbībām neattiecas tiesības uz taisnīgu tiesu, kas bija prasības pamatā.

Tiesa piebilda, ka, tiklīdz jurists tiek uzaicināts sniegt palīdzību, lai aizstāvētu klientu vai pārstāvētu klientu tiesās, vai sniegt konsultāciju par to, kā ierosināt tiesas procesu vai izvairītos no tā, šis jurists ir atbrīvots no ziņošanas pienākumiem, un nav svarīgi, vai informācija ir saņemta vai iegūta pirms procesa, tā laikā vai pēc tā. Šāds atbrīvojums nodrošina klienta tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu.

Eiropas Cilvēktiesību Tiesā tika izskatīta līdzīga lieta: [Michaud/Francija](#) (pieteikums Nr. 12323/11). Tā bija saistīta ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. pantu, un tiesa secināja, ka, lai gan konvencijas 8. pants aizsargā "pamattiesības uz profesionālo konfidencialitāti", prasība juristiem ziņot par aizdomām nebija pārmērīga iejaukšanās šajās tiesībās.

Tā pamatoja savu lēmumu ar vispārējām interesēm, kuras saistītas ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, un ar garantiju, ko sniedz izslēgšana no 34. panta 2. punktā paredzētās ziņošanas pienākuma darbības jomas (tādu darbību laikā, kuras saistītas ar tiesvedību tiesā, vai ja jurists darbojas kā juridiskais konsultants). Turklāt, lai aizsargātu profesionālo konfidencialitāti, ar Francijas tiesību aktiem ir ieviests filtrs, tādējādi nodrošinot, ka juristi savus ziņojumus neiesniedz tieši FIU, bet gan Advokātu kolēģijas priekšsēdētājam.

Papildus Eiropas līmeņa lietām var būt arī valstu lietas, kas attiecas uz direktīvas īstenošanu vietējā līmenī, piemēram, Beļģijas Konstitucionālās tiesas lieta par ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem (2020. gada 24. septembra [Lēmums Nr. 114/2020](#)).

Secinājumi

Mijiedarbība starp direktīvu, jurista un klienta saziņas konfidencialitāti un Eiropas līmeņa judikatūru nozīmē, ka ZAD ir jā sagatavo saskaņā ar direktīvā un judikatūrā norādītajiem īpašajiem nosacījumiem, lai nodrošinātu, ka netiek pārkāpta Eiropas Cilvēktiesību konvencija vai Līgums par Eiropas Savienību. Ja jurists neziņo, kad tas ir nepieciešams, tad šādas neziņošanas dēļ jurists var tikt saukts pie kriminālatbildības par NILL noziedzīga nodarījuma izdarīšanu (skatīt turpmāk).

Tomēr direktīvas prasības darbojas tikai ar noteiktiem parametriem:

- ar tiem, kas noteikti 2. panta 1. punkta 3. apakšpunkta definīcijā par to, uz kuriem juristiem un darījumiem prasības attiecas;
- pat gadījumos, kas ietilpst šajā definīcijā, pastāv atbrīvojumi no ziņošanas pienākumiem, kā norādīts 34. panta 2. punktā;
- ir citas svarīgas definīcijas attiecībā uz ziņošanu, piemēram, par "noziedzīgu darbību", no kuras, pirmkārt, izriet, vai ir jā sagatavo ZAD (tas atkarīgs no tā, kā atsevišķas dalībvalstis ir definējušas nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas noziegumu).

Ārpus šīm stingrajām robežām direktīvas prasības attiecībā uz ziņošanu nav piemērojamas un ir piemērojami parastie jurista un klienta saziņas konfidencialitātes noteikumi. Juristiem arī jāzina, vai viņu jurisdikcija ir izmantojusi 34. panta 1. punktā paredzēto atkāpi, kura ļauj juristam par aizdomām ziņot advokatūrai un kura ļauj advokatūrai būt atbildīgai par turpmāku nosūtīšanu *FIU*.

Var uzskatīt, ka jurista un klienta saziņas konfidencialitāte nav pārkāpta tikai tad, ja ZAD ir iesniegts stingri saskaņā ar direktīvas 33. panta prasībām. Tāpēc juristiem nevajadzētu iesniegt ZAD tikai pašaizsardzības un piesardzības apsvērumu dēļ, jo, darot tā, viņi riskē pārkāpt konfidencialitātes saistības.

PĀRROBEŽU JAUTĀJUMI

Var rasties vairāki jautājumi pārrobežu līmenī, ja jurists strādā klientu labā citās jurisdikcijās vai atrodies citās jurisdikcijās.

Eiropas Savienībā

Tā kā direktīva piemērojama visā ES, tās minimālie standarti ir jāīsteno visur. Tomēr dažas dalībvalstis ir ieviesušas stingrākus standartus, un katrā ziņā dažādas jurisdikcijas ir pieņēmušas atšķirīgas metodes, piemēram, dažos gadījumos juristam ZAD ir jāiesniedz tieši *FIU*, bet citos — advokatūrai. Tas nozīmē, ka nav citas alternatīvas, kā vien tā, ka juristam jāiepazīstas ar citas dalībvalsts NILLN režīmu, ko, iespējams, visdrošāk var panākt, saņemot jurista konsultāciju attiecīgajā dalībvalstī.

Vairākās jomās rodas īpašas problēmas:

- saistībā ar KUP paļaušanās uz trešām personām citā dalībvalstī — direktīvas 26. panta prasības jau ir minētas;
- jurista un klienta saziņas konfidencialitāte — ne tikai ZAD var iesniegt dažādos veidos, kā jau minēts iepriekš, bet jurista un klienta saziņas konfidencialitātes darbības joma un piemērošana var būt atšķirīga, un tāpēc tas ir rūpīgi jāpārbauda;
- dokumenti var būt svešvalodā vai saistīti ar iestādēm, ar kurām jurists var nebūt pazīstams, un tas juristam uzliek par pienākumu veikt attiecīgus pasākumus, kas nepieciešami, lai pienācīgi pārliecinātos, ka dokumenti faktiski apliecina apgalvoto, piemēram, klienta identitāti.

SANKCIJAS

Ievads

Direktīvas 59. pantā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, ka tiek piemēroti administratīvie sodi vismaz par tādiem pārkāpumiem, kuri ir nopietni, atkārtoti, sistemātiski vai ir minēto iezīmju kombinācija attiecībā uz prasībām, kas ir paredzētas saistībā ar:

- klienta uzticamības pārbaudi (10.–24. pants);
- ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem (33.–35. pants);
- informācijas uzglabāšanu (40. pants);
- iekšējām kontrolēm (45. un 46. pants).

Direktīvas 59. pantā ir noteikts, ka šādos gadījumos minimālām sankcijām ir jābūt šādām.

59. panta 2. punkts

(..) administratīvie sodi un pasākumi, ko var piemērot, ietvertu vismaz:

- a) publisku paziņojumu, kurā ir norādīta fiziskā vai juridiskā persona un pārkāpuma būtība;*
- b) rīkojumu, ar ko liek fiziskai vai juridiskai personai pārtraukt attiecīgo rīcību un to vairs neatkārtot;*
- c) ja atbildīgajam subjektam vajadzīga atļauja — atļaujas atsaukšanu vai apturēšanu gadījumos;*
- d) jebkurai personai, kas veic atbildīgā subjekta pārvaldības pienākumus, vai jebkurai citai fiziskai personai, kas atbildīga par pārkāpumu, noteiktu pagaidu aizliegumu pildīt atbildīgā subjekta pārvaldības funkcijas;*
- e) maksimālos administratīvos naudas sodus vismaz līdz divkārtīgai summai no pārkāpuma rezultātā iegūtās peļņas, ja minēto peļņu var aprēķināt, vai vismaz EUR 1 000 000.*

Attiecībā uz faktoriem, kas jāņem vērā, nosakot sankciju līmeni, 60. panta 4. punktā ir noteikts:

60. pants

4. Dalībvalstis nodrošina, lai, nosakot administratīvo sodu vai pasākumu veidu un mēru, kompetentās iestādes ņemtu vērā visus attiecīgos apstākļus, tostarp attiecīgos gadījumos:

- a) pārkāpuma smagumu un ilgumu;*
- b) pie atbildības sauktās fiziskās vai juridiskās personas atbildības pakāpi;*

c) pie atbildības sauktās fiziskās vai juridiskās personas finansiālo stāvokli, ko, piemēram, norāda atbildīgās juridiskās personas kopējais apgrozījums vai atbildīgās fiziskās personas gada ienākumu apmērs;

d) pie atbildības sauktās fiziskās vai juridiskās personas pārkāpuma rezultātā iegūto peļņu, ciktāl to var aprēķināt;

e) pārkāpuma radītos zaudējumus trešām personām, ciktāl tos var noteikt;

f) to, cik lielā mērā pie atbildības sauktā fiziskā vai juridiskā persona sadarbojas ar kompetento iestādi;

g) pie atbildības sauktās fiziskās vai juridiskās personas iepriekšējos pārkāpumus.

Direktīvas 61. pantā ir paredzēta aizsardzība trauksmes cēlējiem, kuri paziņo iestādēm par NILL/TFN noteikumu pārkāpumiem.

Ir skaidrs, ka juristiem būs jāpārziņina NILL/TFN noteikumu pārkāpumi, kas noteikti viņu valsts administratīvajos vai krimināltiesību aktos, jo tajos var būt noteikti stingrāki standarti nekā iepriekš minētie minimālie standarti.

Prasības attiecībā uz nodarījumu

Kaut gan nodarījumu formulējums ir atstāts dalībvalstu ziņā, lai tās varētu pielāgot to savām tiesību sistēmām, var pieņemt, ka attiecībā uz galvenajiem nodarījumiem, piemēram, par ZAD neiesniegšanu, apsūdzības uzturētājam būs jāpierāda, ka iesaistītais īpašums ir noziedzīgā ceļā iegūts īpašums, citiem vārdiem sakot, īpašums vai līdzekļi, kas iegūti, veicot noziedzīgu darbību, kā noteikts 3. panta 4. punktā. Tas nozīmē, ka apsūdzības uzturētājam būs jāpierāda, ka īpašums iegūts, veicot nelikumīgu darbību, un ka iespējamā nodarījuma izdarīšanas brīdī jurists zināja vai tam bija aizdomas, ka tas tiek izdarīts.

Attiecībā uz nodarījumu neizpaušanu juristiem būs jāizpauž, vai viņiem ir bijušas zināšanas, aizdomas vai pamatoti iemesli aizdomām. Šie termini jau ir sīkāk aprakstīti iepriekš šīs rokasgrāmatas iedaļā "Ziņošanas pienākumi".

1. PIELIKUMS. AUGSTA RISKĀ TREŠO VALSTU SARAKSTS

Saraksts var mainīties — skatīt [šeit](#).

Nr. p. k.	Augsta riska trešā valsts
1.	Afganistāna
2.	Bahamu Salas
3.	Barbadosa
4.	Botsvāna
5.	Kambodža
6.	Korejas Tautas Demokrātiskā Republika (KTDR)
7.	Gana
8.	Irāna
9.	Irāka
10.	Jamaika
11.	Maurīcija
12.	Mongolija
13.	Mjanma/Birma
14.	Nikaragva
15.	Pakistāna
16.	Panama
17.	Sīrija
18.	Trinidāda un Tobāgo
19.	Uganda
20.	Vanuatu
21.	Jemena

22.	Zimbabwe
-----	----------